

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Första Kammaren. N:o 38.

Torsdagen den 13 Maj.

Kl. 10 f. m.

Justerades 5 protokollsutdrag för den 12 och protokollet för den 4 dennes.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 42, i fråga om ändring i gällande bestämmelser om dikning; samt

N:o 43, angående ändring af 6:te punkten i 19 § af Kongl. förordningen om nya strafflagens införande den 16 Februari 1864.

Herr Thyselius: Jag får hos Kammaren anhålla om befrielse från det mig såsom Kanslideputerad lemnade uppdrag.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, till denna anhållan lemnat bifall, hemstälde Herr Grefven och Talmannen, att val af en Kanslideputerad efter Herr Thyselius skulle företagas i morgondagens sammanträde; hvilket jemväl bifölls.

Herr Asplund: Jag anhåller få till protokollet anmäla, att Herr A. E. Ros af sjukdom är hindrad att uppkomma i Kammaren.

Sedan Herr Grefven och Talmannen yttrat, att i 48 § af nu gällande reglemente för Riksgäldskontoret stadgades, bland annat, att, om fullmäktig blefve ledamot af Statsrådet, han genast skulle frånträda fullmäktigsbefattningen; uppropades och anförde

Grefve Hamilton, Henning: Hvarken Kammarens arbetsordning eller Riksdagsordningen innehåller någon föreskrift om huru förfaras bör, derest någon ledighet uppstår bland fullmäktige i Riksgäldskontoret under riksdagen, sedan val redan skett. Vid två föregående tillfällen, som jag kan erinra mig, nemligen då

Öfverste Wirsén, som var vald till fullmäktig, under riksdagen med döden afgick och då jag afsade mig plats såsom ledamot bland fullmäktige, beslöt Kammaren att välja ny ledamot i den afgångnes ställe och icke låta suppleanten ingå.

Det synes mig vid detta tillfälle vara så mycket större skäl att göra på samma sätt, som Kammaren särskildt väljer genom sina elektorer ordförande i Riksgäldskontoret, utan att för honom väljes någon suppleant, utan föreskrifves blott, att, i händelse af förfall för ordföranden, fullmäktige kunna välja en vice ordförande.

Jag hemställer alltså, att Kammaren måtte, i likhet med hvad förut egt rum, besluta att välja ny ordförande i Riksgäldskontoret i stället för Statsrådet Carlson, äfvensom att, i händelse någon af de nuvarande fullmäktige eller någon af suppleanterne skulle blifva till ordförande utsedd, Kammaren måtte besluta, att i sådant fall ny fullmäktig eller ny suppleant skall för den sålunda afgångne väljas.

Till denna hemställan lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt bifall.

Grefve Hamilton, erhöll änyo ordet och yttrade: För val af fullmäktige i Riksgäldskontoret fordras naturligtvis, att Kammaren utser elektorer. Man kan visserligen anse, att de elektorer, som redan hafva valt ordföranden och fullmäktige, derigenom hafva fullgjort sitt uppdrag; men vid ett föregående tillfälle, då sådant val under riksdagen egt rum, har Kammaren likväl beslutit att uppdraga åt de förut utsedde elektorerne att verkställa äfven ett sedermera erforderligt val, och jag hemställer derföre, att Kammaren äfven vid detta tillfälle måtte fatta samma beslut, hvarigenom man undviker ett tidsödande val.

Äfven detta förslag blef af Kammaren bifallet.

Anställes omröstning, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, öfver följande af Stats-Utskottet i dess memorial n:o 81 föreslagna, utaf Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

1:sta omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets memorial N:o 81.)

Den, som vill, att Riksdagen för hvardera af åren 1875 och 1876 på extra stat uppför och till Kongl. Maj:ts förfogande ställer 20,000 kronor, att i mån af behof användas dels till aflöning och underhåll åt särskild polisstyrka, som till ordningens och säkerhetens uppehållande kan i följd af särskilda förhållanden behöfva anställas å en och annan ort i landsbygden, dels ock till belöningar åt kron- och polistjenstemän och betjente samt andra, hvilka in-

lagt utmärktare förtjenst om gröfre brotts upptäckande samt förbrytarens efterspanande eller gripande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har anslag för berörda ändamål icke blifvit af Riksdagen beviljadt.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit såhunda:

Ja—100.

Nej—21.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt af-sändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, n:o 252, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 83 ja och 95 nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 183 ja och 116 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt Stats-Utskottets memorial N:o 82.)

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, öfver följande af Stats-Utskottet i dess memorial n:o 82 föreslagna, utaf Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Kommerskollegii ordinarie anslag i riksstaten för år 1876 upptages till 84,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att Kommerskollegii ordinarie anslag i riksstaten för år 1876 upptages till enahanda belopp, som i nu gällande riksstat finnes vid denna anslagstitel uppfördt, eller 78,500 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit såhunda:

Ja—77.

Nej—46.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, n:o 253, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 66 ja och 121 nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 143 ja och 167 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

3:dje omröstningen:

(enligt Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets memorial N:o 2.)

Anstäldes omröstning, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, öfver följande af Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet i dess memorial n:o 2 föreslagna, utaf Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksgäldskontorets för löpande utgifter ej behöfliga medel skola, på de vilkor i afseende å ränta och uppsägningstid, som för insättningar i Riksbanken på depositionsräkning äro för tiden gällande eller, der dessa ej finnas för Riksgäldskontoret lämpliga, kunna emellan fullmäktige i de båda inrättningarne öfverenskommas, hos Riksbanken insättas; egande dock fullmäktige i Riksgäldskontoret jemväl att för sådana medel uppköpa antagliga obligationer, som förfalla inom viss bestämd tid och anses kunna utan svårighet och kapitalförlust vid inträffande behof föryttras, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att fullmäktige i Riksgäldskontoret må bemyndigas att, jemte bibehållande af de i § 37 af Riksgäldskontorets reglemente stadgade sätt för förräntning af kontorets behållningar, efter öfverenskommelse med fullmäktige i Riksbanken, göra kontorets medel och behållningar fruktbarande jemväl genom deras insättning mot ränta i Riksbanken.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—17.

Nej—106.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, n:o 254, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 71 ja och 113

nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 88 ja och 219 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

4:de omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 8, punkt 2:o.)

Anställes omröstning, jemlikt 65 § Riksdagsordningen öfver följande af Bevillnings-Utskottet i andra punkten af dess memorial n:o 8 föreslagna. utaf Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller Utskottets af Andra Kammaren godkända förslag

att risgryn och rismjöl äfvensom gryn, »andra slag», måtte från tull befrias;

att tullfrihet måtte medgifvas för »mjöl, ej specificerad, af vegetabilier, som ej kunna inbegripas under spanmål eller hänföras till medicinalier»;

att rubrikerna Gryn och Mjöl äfvensom rubriken Ris måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Gryn: af spanmål; se Spanmål.

andra slag . . . . . Fria.

Mjöl, ej specificerad, af vegetabilier, som ej kunna inbegripas under spanmål eller hänföras till medicinalier af Spanmål; se Spanmål. Fritt.

af Arrow-rot; se Mjöl af vegetabilier.

Ris, oskalad, eller Paddy . . . . . Fri;

och att i stället för den i nuvarande tulltaxa vid Rismjöl förekommande hänvisning måtte införas en ny rubrik, så lydande:

Rismjöl . . . . . Fritt.

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, beslutit bibehållande af nu gällande tulltaxas bestämmelser uti ifrågavarande hänseenden.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—53.

Nej—64.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren, och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, n:o 255, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 108 ja och 74 nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 161 ja och 138 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

5:te omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottet memorial N:o 8, punkt. 3:o.)

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, öfver följande af Bevillnings-Utskottet i tredje punkten af dess memorial n:o 8 föreslagna, utaf Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller Utskottets af Första Kammaren godkända hemställan, att tullfrihet måtte medgifvas för becksöms- och s. k. jöstöflar äfvensom för skomakarearbeten med bottnar af trä, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Andra Kammarens mening, beslutit bibehållande af nuvarande tullsatsen å ifrågavarande artiklar.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—77.

Nej—43.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, n:o 256, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 78 ja och 91 nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 155 ja och 134 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med ja-propositionens innehåll.

6:te omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 8, punkt. 4:o.)

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, öfver följande af Bevillnings-Utskottet i fjerde punkten af dess memorial n:o 8 föreslagna, utaf Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller Utskottets af Första Kammaren godkända förslag

att, med bibehållande af nuvarande tull å oarbetad tobak, men med ändring af bestämmelserna angående arbetad tobak, ifrågasvarande rubrik må erhålla följande lydelse:

Tobak:

oarbetad, blad och stjelk . . . 1 skålp. . . 29 öre

arbetad:

cigarrer och cigarretter . . . 1 skålp. . . 85 öre

andra slag . . . . . 1 skålp. . . 35 öre,

samt *att* i följd häraf de i nuvarande tulltaxa vid Karott, Negerhead och Snus förekommande hänvisningar böra förändras till följande lydelse:

Karott; hänföres till Tobak, arbetad, andra slag;

Negerhead; hänföres till Tobak, arbetad, andra slag.

Snus; hänföres till Tobak, arbetad, andra slag.

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit bibehållande af nuvarande tulltaxas bestämmelser rörande artikeln Tobak äfvensom af de i nuvarande tulltaxa vid Karott, Negerhead och Snus förekommande hänvisningar.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—61.

Nej—49.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, n:o 257, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 60 ja och 114 nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 121 ja och 163 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

7:de omröstningen:

(enligt Bevillnings-Utskottets memorial N:o 8, punkt. 5:o.)

Anställes omröstning, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, öfver följande af Bevillnings-Utskottet i femte punkten af dess memorial n:o 8 föreslagna, utaf Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som, i enlighet med Utskottets af Första Kammaren bifallna hemställan, vill, att tulltaxerubriken Vadd skall erhålla följande förändrade lydelse:

Vadd, alla slag . . . . 1 skålp. . . . 5 öre,
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Andra Kammarens mening, beslutit, att rubriken Vadd skall vid dess nuvarande lydelse bibehållas.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—57.

Nej—17.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades och afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån efter en kort stunds förlopp ett protokollsutdrag, n:o 258, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen derstädes utfallit med 42 ja och 125 nej, samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 99 ja och 172 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Stats-Utskottets den 12 dennes bordlagda betänkande n:o 83, angående uppläggande af ett fonderadt statslån till belopp, utgörande eller motsvarande femtio millioner kronor.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Lag-Utskottets nedannämnda den 12 dennes bordlagda memorial och utlåtanden:

N:o 21, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af Utskottets utlåtande n:o 11, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden i fråga om skyldighet att bygga och underhålla allmänna vägar och broar;

N:o 22, i anledning af väckta motioner rörande ändring i Kongl. förordningen om egors fredande mot skada af annans hemdjur och om stängselskyldighet den 21 December 1857;

N:o 23, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser i fråga om skyldigheten att hålla damlucka öppen;

N:o 24, i anledning af väckt motion angående omarbetning af ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter;

N:o 25, i anledning af väckt motion om förändring i sättet för sammankallande af menighet till gemensam öfverläggning inför häradsrätt; samt

N:o 26, i anledning af väckt förslag om ändring i gällande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges egendom.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter anyo på bordet Särskilda Utskottets den 12 dennes bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående grunder för ordnande af flottans personal samt denna personals aflöning, beklädnad och underhåll.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Föredrogs anyo Särskilda Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående landtförsvarets ordnande samt i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion om förberedande lagtvingen rekrytbildning. *Landtjor svarets ordnande*

Härvid annälde sig och yttrade

Herr Wijkander: Jag anhåller, att ifrågavarande betänkande måtte föredragas punktvis, dock så, att första och andra punkterna föredragas gemensamt. Skälet till denna min framställning är, att den af Herr Rosensvärd afgifna reservation, till hvilken jag önskar all möjlig framgång, motsvarar betänkandets första och andra punkter, hvadan, om icke dessa punkter gemensamt föredragas, reservationen svårligen skulle kunna komma under omröstning.

Sedan öfverläggningen angående sättet för utlåtandets föredragning förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Herr Wijkander hade föreslagit, att förevarande utlåtande skulle punktvis företagas till afgörande, dock med iakttagande deraf, att 1:sta punkten och början af 2:dra punkten i ett sammanhang före-

Landt/örsvars- komme; hvarefter Herr Grefven och Talmannen hemstälde, huru-
rets ordnande. vida Kammaren bifölle hvad såhunda föreslagits.
(Forts.)

Svarades ja.

Till följd häraf förekom nu

1:sta punkten samt första stycket af 2:dra punkten.

Herr Statsrådet Weidenhielm: Då denna utomordentligt viktiga fråga, som omfattar betryggande af vår tillvaro såsom ett fritt folk, i dag förekommer till samtidig behandling i båda Kamrarna, och jag anser mig böra under diskussionen närvara i Medkammaren, så har jag tillåtit mig att redan vid sammanträdet början begära ordet, och då icke något yrkande på antagande af de utaf Kongl. Maj:t framlagda lagförslag, som röra ombildningen af vårt härväsende, lärer kunna blifva framställt till proposition, då Riksdagen afslagit Kongl. Maj:ts proposition om förändring af 80 § Regeringsformen, så inskränker jag mig att uttala min lifliga hemställan om Kammarens bifall till den Försvars-Utskottets betänkande åtföljande, af Herr Rosensvärd afgifna reservation.

Frågan om ordnandet af vårt försvar är mångårig, och det är helt naturligt, att en fråga, som omfattar så djupt ingripande reformer i våra äldriga institutioner, skall fordra tid för sin lösning, helst hos ett folk, hvilket, lyckligt som vi, ej af krigets lågor, utan blott af dess aflägsna åskor, kommit till insigt af behovet att ordna denna vår viktigaste angelägenhet. Det var de krig, som under de senaste decennierna störde Europas lugn samt skingrade drömmarne om evig fred och de närda förhoppningarne om de mindre staternas okränkbarhet under stormakternas skydd, som väckte oss ur vår säkerhetsslummer. Det var icke blott yrkesmännen som dervid uppfattade tidens kraf på förbättring af vårt härväsende. Väckelsen berörde alla samhällsklasser, och ropet på ett tillfredsställande försvar mångdubblades, under det den frivilliga skarpskytterörelsen vittnade om, huru den heliga pligten för hvarje vapenför man att göra sig duglig till landets försvar började ingå i folkmedvetandet. Föreställningen, att vår tillvaro såsom fritt folk skulle göras beroende af andra staters misskund, kan icke lidas af svenske män, som älska sin urgamla sjelfständighet och som, ömtåliga om sin sjelfhandlingsrätt vid politiska förvecklingar, vilja besitta den försvarskraft, som för sådant ändamål måste stå en man bakom ordet. Också fingo de röster, som vågade framställa frågan, om Sverige kunde numera värna sin frihet, ett afgörande svar af den fosterlandskärlek, som med fulla händer gaf rika anslag till fästningar och vapen, och på dagordningen fastläste försvarsfrågan för att icke mera kunna falla. Det var sedan icke längre fråga om utan endast huru vi skulle ordna vårt försvar, för att det skulle blifva betryggande. En jemförelse mellan andra staters härväsende och vårt indelningsverk, vår be-

väringsinstitution och våra värfvade trupper upplyste oss om de brister, som vi hade att afhjelpa uti vår arméorganisation. Vi måste ställa oss så, att vi i farans stund hastigt kunde mobilisera en tillräcklig arméstyrka, danad, ordnad och utrustad efter tidens fordringar. De brister, med hvilka vi kommo underfund, tillhörde icke det material, hvaraf indelta armén bestod, ty en mera laglydig, villig och sedig soldat än den indelta har ej någon armé att uppvisa. Men denna stamtrupp har den olägenhet att sakna den nödvändiga egenskapen att kunna tillväxa, och dess förluster under blifvande krig äro för tillfället oersättliga, dess förläggning är hinderlig för en hastig mobilisering, och det beväringmanskap, som skall ansluta sig till stammen, saknar tillräcklig öfning. Med ett ord: jämförelsen gaf vid handen, att vi måste omdana vårt krigsväsende. Också har syftet uti de förslag, som blifvit uppgjorda till denna omdaning, varit, att afhjelpa nämnda brister, men det var icke blott af naturligt pietet för en institution, hvars sekelgamla anor stråla i glansen af vår krigsäras mest lysande period, som man sökte uppföra försvaret på indelta arméns grund, utan äfven af det skäl, att vår indelta armé såsom stam eger en fasthet, som icke endast uppehålles af den lifstidsbergning, som bjudes soldaten, utan också och framför allt af den rust- och rothållare äliggande obligatoriska skyldigheten att hålla armén fulltalig. Vilja vi grunda vårt försvar genom bildandet af en stam, som tillräcklig stark och öfvad kan upptaga vår beväring, så måste denna stam framför allt ega fasthet, och i detta afseende lemnar indelta armén icke något öfrigt att önska, men i samma mån, man vill befria denna stam från dess nuvarande militära brister, upplöser man dess fasthet. Exempelvis, om man vill borttaga den tretioåriga tjenstetiden och förkorta den till några få år, skulle torpen, såsom icke mera erbjudande framtida hem, utan endast tillfällig bostad, förlora det mesta af sin lockelse, och, om man skulle från rust- och rothållare aflyfta den obligatoriska pligten att rekrytera och lägga den på Kronan, så är fara värdt, att vakanserna vid indelta armén skulle börja rivalisera med vakanserna inom de värfvade trupperna. Jag tror, att man icke kan beträda en farligare väg än att upprätta en stam på värfningens grund. I England, det enda land, der ett sådant sätt att uppsätta stammen ännu begagnas, och der landets läge och maritima öfverlägsenhet, i förening med dess rikedom, gör detta sätt ännu möjligt, öfverflöda de militäre chefernes och krigsministerns rapporter af tallösa klagomål öfver oupphörliga deserteringar och stigande demoralisation inom armén. En blick på vår egen värfvade armé är i detta afseende för oss upplysande. Oaktadt befälets bemödande och oaktadt förhöjningen af värfningspenningarne samt det rikliga och goda underhållet, har det varit omöjligt att upprätthålla denna armé till ens $\frac{3}{4}$ af den ursprungliga numerären, utan att betydligt sänka anspråken på den värfvades både moraliska och fysiska egenskaper. Så är förhållandet, då det gäller några tusen man, och må vi tänka oss, huru det skulle blifva, om 30,000 man behöfde värfvas. Det skulle vara ogörligt äfven med de största pen-

*Landförsvars-
rets ordförande.
(Forts.)*

*Landförsvars-
rets ordförande.*
(Forts)

ningeuppföringar, om man icke på samma gång vidöppnade arméns leder för samhällets olycksbarn; och i en sådan stam skulle vara söner finna sitt stöd i farans stund och en skola under fredens dagar! En sådan stam skulle blifva opålitlig i striden och en landsplåga under freden, och för den kan man icke utbyta vår indelta armé, som med sina militära olägenheter dock i disciplinärt och moraliskt hänseende utgör en prydnad.

Då sålunda värfning icke kan användas för att bilda en stam till ett betryggande försvar, då vår indelta armés fasthet skulle lösas genom att borttaga dess militära brister, återstår intet annat, än att på allmänna värnpligtens grund uppföra vårt försvarsväsende. Jag tvekade därför ej, då 1873 års Riksdag i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhöll, att, med aflyftande af egarnes till den roterade jorden obligatoriska pligt att hålla armén fulltalig, förslag till härordning måtte uppgöras, grundadt på en utsträckt värnpligt, att tillstyrka Kongl. Maj:t att acceptera densamma. Jag tvekade så mycket mindre, som jag hyser den åsigt, att vi endast på denna grund kunna få den styrka och det omfång i vårt försvar, som kunna vara fullt betryggande. I den nämnda skrifvelsen, som afser ett betryggande försvar, och i enlighet med hvilken jag erhöi Kongl. Maj:ts befallning att uppgöra förslag till ny härordning, förekomma visserligen orden "en stam ur de värnpligtiges led" såsom ett önskningsmål, och utan tvifvel kan ett förslag uppgöras äfven på den grunden, men det innebär en slags orättvisa och åstadkommer en ojemn fördelning af de bördor, som fosterlandskäreleken i detta afseende kräfver, och som man just genom upphäfvande af rustnings- och roteringsbördan haft till syfte att utjemna. Enligt mitt förmenande borde det förslag till ny härordning, grundadt på allmänna värnpligten, som af Kongl. Maj:t bjöds åt svenska folket, bevara lika rätt och fordra samma pligt af alla, och det är, med bibehållande af denna grundtanke, som jag utkastat den plan, hvilken jag låtit inom generalstaben utarbета. Vigten af att ett sådant förslag till vårt försvar skulle erhålla den högsta möjliga fulländning, och föredömet från andra länder, der man för dylika arbeten tagit i anspråk den erfarenhet och sakkunskap, som framstående yrkesmän hade att erbjuda, uppmanade mig att tillstyrka Kongl. Maj:t att låta förslaget undergå granskning af en komité, och denna komités sammansättning är landet en borgen för att granskningsarbetet blifvit samvetsgrant utfördt. Efter att hafva genomgått denna pröfvande skärself, har förslaget öfverlemnats till Riksdagen. Det Utskott, till hvars behandling detta förslag blifvit anförtrodt, har i sitt slutliga betänkande kommit till en hemställan, om hvilken tre reservanter sammanstående yttrat, att Utskottets "beslut råkat att nära nog blifva ett slumpens verk, som, framgången ur en lång rad af omröstningar, slutligen icke ens igenkänner sig sjelft."

Det har också troligen ej stor utsigt att vinna framgång. De öfriga förslag, som Utskottet i rikt mått framställt, äro alla, med undantag af ett, stödda mer eller mindre öppet på värfningens

Landförsvars-
rets ordnande.
(Forts.)

grund. De äro utkast, som i raska drag och med några siffror angifva olika individuella uppfattningar af försvarsfrågan, utan hänsyn till och beräkning af de konsekvenser, som de kunna medföra. Jag tror icke heller att något af dessa förslag skulle kunna så samla nationens sympatier omkring sig, att det blefve anledning till någon Riksdagens skrifvelse. Hade Utskottet, efter noggrant genomgående af Kongl. Maj:ts förslag, i afseende å detsamma framställt några önskingar om modifikationer, och om Riksdagen i sådant afseende till Kongl. Maj:t inkommit med en skrifvelse, så är jag förvissad, att Kongl. Maj:t åt densamma skulle egna det afseende, den omsorg och den utredning, som kunde föra till frågans lyckliga lösning. Men nu har icke så skett, utan i stället har Utskottet framställt flera olika förslag och så att säga på rak arm utkastat siffror, för hvilkas ofelbarhet det torde vara svårt att svara; och jag anser mig icke hafva skäl att på grund af någon af dessa siffror tillstyrka Kongl. Maj:t att utarbета nytt förslag, för att utbyta detsamma emot det nu framlagda, ett förslag, som fördrat mer än årslånga arbeten, och som, helgjutet till sin grund och genomfördt till sina konsekvenser, erkännes innebära ett fullt betryggande försvar, samt hvars medföljande kostnader visserligen icke öfverstiga utgifterna för någon af de i Utskottets betänkande föreslagna härorganisationer. Att nu ingå i en mera detaljerad kritik af dessa inom Utskottet uppgjorda förslag skulle vara dess mera svårt, som de icke äro nog utförda för att förflytta granskaren utom gissningarnes område. Men oakadt alla skiljaktigheter i detta Utskottets betänkande, visar det dock ett framåtskridande mot det stora målet genom det erkännande, som gjorts åt nödvändigheten af lottning och behovet af en ettårig rekrytbildning. Deremot är det i alla sina skiljaktigheter dock enigt i en tanke, som strider mot Kongl. Maj:ts förslag, den nemligen, att de värnpliktige skulle hafva olika öfningstid. Jag nekar icke, att man ju äfven på den vägen kan bilda ett starkt försvar, om man nemligen åt den utlottade delen af de värnpliktige gifver den styrka och den öfning, som äro nödvändiga, för att den skall kunna upptaga den mindre öfvade återstoden; men dessa faktorer fordra, att de afvägas och omsorgsfullt beräknas, så vida man skall kunna finna det lagom, som åsyftas, det vill säga de siffror, som, utan att vara öfverdrifna, äro tillfredsställande. Emellertid anser jag mig böra nämna några af de olägenheter, som äro oskiljaktiga från en sådan olika öfning för de värnpliktige. Det ligger nemligen i sakens natur, att man lättare fördrager en börda, som man icke kan undgå, och som delas af alla lika, än man underkastar sig ett tvång, från hvilket andra genom slumpen befrias. Utskottet har heller icke kunnat frigöra sig från den tanken och derföre betonat frivilligheten på ett sätt och erbjudit den penninganslag till så betydligt belopp, att det möjligtvis kunde förleda någon att tro, att icke lottning skulle ifrågakomma. Jag anser mig derföre böra uttala den övertygelsen, att oakadt man vill höja legan och aflöningen, så skall dock tillämpningen af förslaget

*Landförsvars-
rets ordnande.
(Forts.)*

alltid visa, att lottningen blir hufvudsak, och frivilligheten endast undantagsvis kommer att fylla kontingentens behof. I de arméer, mot hvilka vi skulle komma att strida, är den lika öfningen för rekryterne regeln, och då man bör vara jemngod med sin fiende, så böra vi icke afvika från detta exempel. Men det är icke blott af dessa skäl, som jag anser den lika öfningen för alla hafva företräde. Ömheten för våra söner bjuder oss att icke genom sjelfva beväringsslagen hindra dem från den kunskap och öfning, utan hvilken de, oakadt både mod och god vilja, framför andra skola prisgifvas åt den fiende, de skola bekämpa, och äfven under långvarig fred vore det grymt att beröfva dem en skolgång, som utvecklar dem till både själ och kropp, från hvilken ynglingen utgår, medveten om sin duglighet till landets försvar, och genom hvilken han i samlefnaden med andra blir förädlad till sitt åskådningssätt och får lära aktning för ordning och flit samt vinna kunskap i läsa, skrifa och räkna, och annat, som bidrager till hans eget förvärf, och blir en vinst för staten. Allas lika rätt och allas lika pligt är grundtanken i Kongl. Maj:ts förslag, och om denna tanke ännu icke vunnit genklang i svenska folkets åskådningssätt, så må det sjelf genom sina representanter begära en härordning med ojemna bördor, fördelade af slumpen. Jag anser mig icke nu böra ingå i förordande af Kongl. Maj:ts förslag i dess särskilda delar, såsom rörande härens styrka, sammansättning, fördelning med mera, helst någon anmärkning deremot ännu icke blifvit framställd, och dessutom förslaget å detta rum eger värdiga anförwandter, som säkerligen icke skola undandraga sig att både upplysa och försvara. Jag har blott velat gifva några skäl, hvarför jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att låta utarbета ett härordningsförslag på den allmänna värnpligtens grund med bevarande af allas lika rätt och allas lika pligt, och jag slutar med uttalande af min lifliga hemställan, att Kammaren genom bifall till Herr Rosensvärds reservation, och sålunda förande den stora lifsfrågan framåt, vill sätta kronan på sin ärofulla verksamhet under denna det nya representationssättets första period.

Flera ledamöter yttrade härtill bifall.

Herr Rosensvärd: Under förhandlingarne i det Särskilda Utskottet hafva naturligtvis åsigterna i denna vigtiga fråga varit särdeles delade, och att så skulle blifva förhållandet, kunde icke vara oväntadt. Det är första gången, som ett förslag till härordning, grundad på utsträckt värnpligt, blifvit för svenska folkets representanter framlagdt. Det är visserligen sant, att redan vid slutet af förra riksdagen det komitébetänkande utdelades, hvilket innehöll detta förslag, och jag är fullt öfvertygad, att flertalet af riksdagsmännen genomläst det, redan innan Riksdagen sammanträdde, men det kan ju heller icke vara så underligt, om det stora flertalet åtminstone, som icke förut är inne i denna

stora fråga, skjutit den å sido för andra sysselsättningar, och om tanken på dess vigt och konsekvenserna af dess tillämpning först kommit till mognad eller rättare bearbetats egentligen under denna riksdag. Dessa tankar hafva naturligtvis haft sitt egentliga uttryck inom Särskilda Utskottet, till dess frågan nu kommit under Riksdagens handläggning. Vid en jemförelse med vår gamla beväringssinrättning med några få dagars öfning och en krigspligt, som aldrig blifvit tagen i anspråk, var ganska naturligt, att man fann den börda, som det Kongl. förslaget skulle komma att ålägga, vara ganska stor, och det behöfves i afseende på en dylik fråga tid att göra sig förtrogen med nödvändigheten af alla de stora uppoffringarne och ännu mer med sådana, som för oss voro nära okända. Det oaktadt tror jag icke, att arbetet inom Utskottet varit helt och hållet förgäfvat. Visserligen är det betänkande, som föreligger, icke något, som just visar stora resultat, då Utskottet haft lika många reservanter, som ledamöter, men det är dock vissa stora grundsanningar, som af Utskottet blifvit i betänkandet erkända, och detta är redan något. Ingen lär, till exempel, numera vilja neka nödvändigheten af, att den härordning, som kommer att af landet antagas, måste vara af den beskaffenhet, att en krigsfärdig här i farans stund genast kan träda under vapen. Det kan numera icke blifva fråga om att tänka: vi hafva ju en liten stam och nog få vi tid att öfva reserven. Denna tanke är redan så långt undanskjuten, att den icke vidare framstår. Det har också blifvit erkänt, att den enda grund, som egentligen numera finnes att bygga på, är en utveckling af värnpligten. Om ock den tanken framstår hos en eller annan, att en stam kan mildra bördan af värnpligtsystemet, så erkänner man dock, att den nuvarande beväringen icke ens är början till värnpligt. Oaktadt de ringa resultat, till hvilka Utskottet kommit, finnas dock några punkter, åt hvilka man kan glädja sig, och icke behöfver man med allt för stor misströstan se framtiden till möte. Hvad särskildt Utskottets betänkande i första och andra punkterna beträffar, så går det ut på, lika som alla reservationer, med undantag af min, i hvilken Herrar Wijkander och Abelin instämt, att förmildra den börda, som det Kongl. förslaget skulle pålägga de värnpligtige. Det kan väl egentligen icke förnekas, såsom vi äfven nyss hört, att äfven andra grunder skulle kunna vara möjliga, på hvilka ett värnpligtssystem kunde byggas, men om så skulle vara, är det gifvet, att dessa grunder skulle i och för sig sjelfva vara goda och riktiga och i sin tillämpning fullständigt utförda. Utskottet anser, i likhet med reservanterne, att dess förslag innehåller modifikationer af det Kongl. förslaget; så till exempel har föreslagits en delning af de värnpligtige i två delar, den ena med mindre och den andra med större öfning, men det naturliga hade väl då varit, att när man icke någonsin påstått, att den öfningstid, som i det Kongl. förslaget innehålles, är för stor; man vid minskning af öfnings-

Landförsvar-
rets ordnande
(Forts.)

Landförsvar-
rets ordnande
Forts.)

tiden för en betydlig del af de värnpligtige, åtminstone icke hade minskat den äfven för de återstående. Vidare har den frågan uppstått, huru denna del, som borde undergå den längre öfningen, skulle erhållas, och man har dervid kommit till den åsigt, att icke någon annan utväg finnes än lottning. Men man har i allmänhet undanskjutit frågan derom så långt man möjligtvis kunna och begagnat alla möjliga utvägar, för att lottningen icke skulle ifrågakomma. Man har derigenom tillskapat ett legningssystem, eller med andra ord en värfvad här, för så vidt värfning i så stor skala är möjlig. Att detta icke öfverensstämmer med värnpligtens idé, är gifvet; men alla de olägenheter, som deraf skulle, blifva följden, hafva vi nyss från statsrådsbänken hört uttalas, och jag behöfver således icke derom tillägga mycket. Det är gifvet, att om man skall söka att fylla arméns leder, visserligen af en årsklass värnpligtige, men företrädesvis af sådana, som emot betalning vilja i dem ingå, så afskiljer man från denna del nästan allt hvad armén har af intelligens, högre bildningsgrad, förmögenhet m. m.. alla dessa faktorer som gifva styrka åt armén, som äro den pepinière, hvarur befälet skall bildas, och som tillika utgöra det samhälliga i värnpligten, eller att alla medborgare stå i samma led för att försvara samma fädernesland. Redan den omständigheten, att dela de värnpligtige i två delar, hvaraf den ena har större och den andra mindre öfning, innebär en fara, äfven om på sådan grund ett betryggande försvar skulle kunna byggas. Denna fara är, att den olika värnpligten också skall medföra byte eller lega. Det är visserligen icke ovilkorligt, att så skall ske, men det ligger en stor fara, för att så med tiden kommer att inträffa, och sker det, skola naturligtvis de element, hvaraf armén kommer att sammansättas, blifva sådana, som företrädesvis söka en större eller mindre värfningspenning, ett större eller mindre underhåll. Hvad för öfrigt Utskottets betänkande beträffar, innehåller det vissa siffror, såsom till exempel att halfva årsklassen skall uttagas till den längre öfningen, men detta skulle icke träda i verket förrän efter tjugu år, utan en mindre styrka, först en tredjedel och sedan två femtedelar, uttagas. Som emellertid från det ögonblick första gången en fulltalig styrka inträder det fordras tolf år, innan härordningen kan blifva fullt genomförd, så skulle en allt för lång tidrymd förflyta, innan vi kunde säga, att vi fått vår nya härordning genomförd, och den styrka vunen, som den skulle bereda, förutsatt nemligen, att dessa siffertal, som af Utskottet uppgifvits, verkligen äro sådana, att de skulle kunna lemna full trygghet såsom grund för beräkning. Utskottet, äfvensom reservanterne, hafva nedsatt den öfningstid, som af Kongl. Maj:t blifvit föreslagen, jemväl för den del, som skulle undergå den längre öfningen, och man har velat finna ett praktiskt sätt, såsom man tyckt, då man föreslagit en kortare öfningstid på tre månader och en längre på ett år, fördelad dock på repetitionsöfningar under flera år. Det har emel-

lertid, till följd att öfningen för landtvärnet, som i Kongl. Maj:ts förslag är upptagen till två-årig, med visserligen blott tio dagar om året, också försvunnit. Ju nödvändigare det är för härens sättande på krigsfot att inkalla ett stort antal årsklasser, desto nödvändigare är det, att flera repetitionsöfningar finnas. Om tolf års-klasser nödvändigt behöfva inkallas för att arméns kadrer skola någorlunda fyllas med öfvadt manskap, så är det icke svårt att räkna ut, att, om blott två repetitionsöfningar finnas, som förutsättas skola ega rum under tredje och fjärde året af värnpligtstiden, de sista klasserna, den tionde, elfte och tolfte, icke på många år varit under vapen. De kunna naturligtvis icke i första stunden anses såsom fullt öfvade, de hafva glömt mycket, deras tankar hafva under längre tid varit egnade endast åt fredliga yrken, och de förändringar i taktik och vapen samt de framsteg krigskonsten gjort hafva gått dem förbi. En liten uppsats, som har intagits i en militärisk tidskrift här i landet, och som redogör för den belgiska arméns mobilisering under 1870 års krig, ådagalägger faran deraf. Denna armé skall utgöra ett-hundratusen man, och man ansåg att, genom att inkalla de tio första klasserna af värnpligtige, man skulle komma till denna styrka, synnerligen som rullorna visade temligen godt resultat, men det lyckades icke, dels därför att man icke fick in hela styrkan, dels ock i följd af den omständighet, att de äldre årsklasserna, när de inkommo, voro fullkomligt främmande för de nya vapnen och således under lång tid icke tjänstbara. Det är farligt att påräkna för den första mobiliseringen de äldre årsklasserna, men denna anmärkning drabbar icke det Kongl. förslaget; redan med sex linieklasser kan armén mobiliseras och kadrerna fyllas med tillräcklig styrka, så att landtvärnet kan vinna tid att blifva tjänstbart, synnerligast om några stora ändringar i taktiskt hänseende eller vapnens beskaffenhet under tiden blifvit företagna. Till yttermera visso hafva två landtvärnsöfningar blifvit föreslagna, på det att landtvärnet, under den långa mellantiden, må uppfriska minnet af hvad det lärt och inhemta något af det nya, som tillkommit.

Några ord torde böra nämnas om det förslag, som af några reservanter blifvit framställt, och som skiljer sig helt och hållet såväl från det Kongl. förslaget som de öfrige reservanternes, nemligen det, som går ut på en fast stam och tre månader öfvadt manskap. Att detta naturligtvis icke är ett värnpligtssystem är tydligt, emedan denna stam skulle vara helt och hållet värfvad. De svårigheter, som redan nu finnas att upprätthålla den lilla värfvade stam, vi nu hafva, måtte tala alldeles tillräckligt för overkställbarheten af detta förslag, utom det att denna stams beskaffenhet och sammansättning blifvit redan förut af en talare skildrade, och dertill har jag föga att tillägga. Jag har blott velat nämna dessa ord, emedan jag icke ifrågasatt, att nå-

*Landförsvar-
rets ordnande.* gon inom denna Kammare skulle på allvar vilja vidhålla detta förslag.

(Forts.)

Det Kongl. förslaget hvilar på en grundsats, som här redan är utvecklad, nemligen på, såvidt möjligt, allas lika öfning. Jag säger såvidt möjligt, ty det har varit nödigt att göra några jemkningar för specialvapnen, men skilnaden emellan de olika öfningstiderna är icke betydlig, och den betydligaste är vida mindre än skilnaden mellan de öfningstider, som af Utskottet och reservanterne blifvit föreslagna. Öfningstiden har i Kongl. Maj:ts förslag blifvit nedsatt så långt som de militära fordringarna möjligtvis kunna medgifva, och jag tror mig kunna säga, att inom den komité, som behandlat denna fråga, man icke utan ganska stor tvekan ansåg sig kunna tillstyrka en så långt nedsatt öfningstid, och det är icke utan, att åtskilliga anmärkningar blifvit gjorda mot dessa öfningstider, men å andra sidan lärer icke kunna nekas, att det dock ligger styrka i detta förslag, då hvarje soldat har lika utbildning och god utbildning, om också inom vissa vapen det vore önskvärdt, att öfningen vore längre.

Man har anmärkt, att den styrka, som det Kongl. förslaget afser, är större, än behovet påkallar. Det är möjligt, att den skulle kunna minskas, och det vore i flera fall en administrativ fördel, om siffran i års-kontingenten blefve nedsatt, men i likhet med föregående talare måste jag säga, att det är en ganska betänklig sak att föreslå alltför olika öfningar för de värnpliktige, allt för olika pligter för dem, som skola försvara sitt fädernesland. Det är en ganska betänklig sak af flera skäl, vare sig man uttager dem man behöfver och lemnar resten värnpliktige helt och hållet fria, såsom i andra länder, eller bestämmer två olika kategorier af öfning. Så väl Utskottets förslag, som de reservanters, hvilka gå i samma riktning, hafva gjort det förbehåll, att den längre öfvade delen skulle uttagas, såsom det heter, på frivillighetens väg, men emot ersättning, d. v. s. skulle köpas. Under sådana förhållanden, och då tanken derom, att på detta sätt skilja mellan de öfningspliktige ingalunda kan af mig delas, kan jag för min del icke ingå på förändring af den grundsats, att alla skola vara lika öfvade och erhålla en öfning, som gör dem krigsdugliga.

Jag har derföre icke ansett mig kunna annat än vidhålla det Kongl. förslaget. Jag anser, att det i sig innehåller en god och riktig grund för värnpligten. Jag anser, att om det hade kunnat nu vinna Riksdagens bifall, skulle landet derigenom gjort en ofantlig vinst, ty det skulle fått en härordning, till hvilken det kunde förlita sig, och jag tror äfven att inom ganska kort tid allmänheten skulle blifvit dermed mycket belåten. Men det Kongl. förslaget, sådant det blifvit framlagdt, har tillkommit under förutsättningar, som numera icke finnas. Om Kammarens ledamöter tagit i betraktande Kongl. Maj:ts nådiga proposition n:o 18, så är bekant, att Kongl. Maj:t begärt, att, under förutsättning af bifall till den ändring i § 80 Regeringsformen, som genom särskildt nå-

dig proposition blifvit framstald, Riksdagen skulle antaga vid förstnämnda proposition fögade förslag till lagar angående allmänna värnpligten, härordning samt härens aflöning, beklädnad och underhåll. Det Kongl. förslaget till ny härordning innehåller således i dessa tre förslag, af hvilka det första lemnar manskap, det andra lemnar befäl och bestämmer den taktiska indelningen. och den tredje lemnar kläder, föda och lön. Vi veta, att den af Kongl. Maj:t föreslagna förändring af 80 % Regeringsformen blifvit afslagen och således icke hvilat till grundlagsenlig behandling. Deruti ligger naturligtvis icke något hinder att behandla första delen eller värnpligtslagen; den andra åter innehåller dock, såsom jag sagt, taktiska bestämmelser och uppräknande af befälsplatser, och någon anledning, att den nu skulle antagas såsom lag. kan jag ej inse förefinnas hvarken å Regeringens eller å Riksdagens sida. Gå vi åter till den tredje lagen, har jag hört uppgifvas, att vissa grundlagsenliga betänkligheter förefinnas att låta den undergå behandling i form af civil-lag, emedan deri förekomma anslagsbestämmelser. Under sådana förhållanden har jag ansett det vara omöjligt, att det Kongl. förslaget. äfven om vi vore aldrig så ifriga anhängare af alla dess minsta detaljer, i dess helhet skulle kunna vid denna riksdag antagas. Jag har därför tagit mig friheten att i min reservation föreslå ett beslut, som jag ber att få något närmare bestämma eller: att Riksdagen, med afslag å Utskottets betänkande hvad det innehåller i första och andra punkterna, ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t behagade för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, fotadt på det nu meddelade nådiga förslaget grunder; derom jag anhåller att Herr Talmanen ville framställa proposition.

Grefve Hamilton. Henning: Högst ogerna besvärar jag Kammaren med att upprepa hvad jag vid en föregående riksdag yttrat, men, om det nu i viss mån måste ske, anhåller jag därför om ursäkt och skall åtminstone försöka att vara så kort, som det viktiga ämnet möjligtvis tillåter.

Till en början ber jag att få erinra derom, att jag röstade mot det beslut, som grundade Riksdagens skrifvelse af den 24 Maj 1873, och jag är foljaktligen obunden af det förslag eller de framställningar, som denna skrifvelse innehåller.

Hvad sjelfva saken angår, så erkänner jag villigt förtjensterna i Kongl. Maj:ts nådiga förslag, äfvensom nödvändigheten att bygga vårt försvar på en utsträckning af den allmänna värnpligten, men betraktar man de länder, der den allmänna värnpligten är tillämpad på sådant sätt, att hvarje krigsduglig man skall utbildas till soldat, så lär man icke kunna förneka, att detta system är för befolkningen i yttersta grad tryckande. Man får visserligen icke fästa tillit till alla de beskrifningar, som i detta hänseende förekomma i vissa utländska tidningar, och som efter min öfvertygelse innehålla betydliga öfverdrifter, men äfven med afräkning af dessa öfverdrifter

Landtförsva-
rets ordnande.
(Ports.

är sjelfva den långa öfningstiden, den långa tjenstgöringen och skiljandet från alla de sysselsättningar, på hvilka mannen sedermera skall grunda sin framtida utkomst, en så högst betydlig olägenhet, att klagomålen deröfver icke kunna förbises. och jag tror mig icke misstaga mig om jag säger, att det sätt, på hvilket värnpligten är tillämpad, till exempel i Preussen, utgör en af anledningarne, visserligen icke den enda, kanske icke heller den största, men en af anledningarne till det betryck, i hvilket industrien i Tyskland för närvarande i allmänhet befinner sig. Nu är det visserligen sant, att Kongl. Maj:ts förslag icke innehåller en så utsträckt tjenstgöringstid som den preussiska eller som i allmänhet i andra länder, der värnpligten är antagen. men deraf är också en följd, att de värnpligtige icke utbildas till soldater. De inhemta saunolikt på den af Kongl. Maj:t föreslagna tid all den färdighet, som af dem kan väntas, men dessa moraliska egenskaper, som soldaten behöfver, den förtroelighet med och det förtroende till befälet, jag kan säga barnsliga kärlek till befälet, som tillhöra soldaten, kan icke begäras hos en armé, tillkommen på det sätt, Kongl. Maj:t föreslagit. Jag fruktar således deri en svaghet i hela den armé, som skulle bildas på det af Kongl. Maj:t föreslagna sätt.

Hvad den ekonomiska sidan af saken beträffar, så är det obestridligt, att dessa 29 millioner, som skyldra i den Kongl. propositionen, redan i och för sig också något afskräcka, men man kan säga, att hela denna utgift skulle icke komma på en gång; de ekonomiska villkor, med hvilka härordningen är förbunden, inträda icke ögonblickligen, och sålunda skulle man kunna hoppas, att, innan alla statens tillgångar af indelningsverket och grundskatterna hade försvunnit, också tillgångarne kunde medgifva denna stora utgift. Detta är en möjlighet, men den omständigheten, att det blott är en möjlighet, men icke kan ens genom några siffror tillförlitligen bevisas, gifver mig också farhågor för sjelfva förslagets antagande. Jag vill icke här beröra det motbjudande för mig att sammanbinda organisationen af landets försvar med dessa direkt ekonomiska frågor, men blott såsom en ekonomisk sak innehåller den ju nästan i och för sig en orimlighet, bestående deri, att man såsom villkor för ökade utgifter vill minska inkomsterna. Utskottet har ganska naivt sagt, att det icke är så farligt med dessa stora utgifter, ty innan de komma i fråga att utgå hafva grundskatterna försvunnit. Detta skäl vore alldeles förträffligt, såvida hela landet, hvarje skattdragande drabbades af grundskatterna; då vore resonnementet fullt riktigt. Den skattdragande befriades då från en skatt och finge en annan i stället. Men så är på långt när icke förhållandet, och jag kan icke se, att dessa kontanta utgifter, liksom bördan af sjelfva värnpligtens utgörande, blir lättare för tjenstemännens eller industriidkarnes söner derför, att grundskatterna försvunnit. Det är denna oegentlighet och denna osäkerhet i afseende på hela förslagets ekonomiska del, som också synas mig böra tagas i öfvervägande, då det är fråga om att antaga en ny härordning.

Det är slutligen en omständighet, som icke kan undgå att på mig hafva inflytande. Visserligen är det sant, att en riksdagsman icke är bunden af något annat än grundlagen och sin enskilda öfvertygelse, men han skulle likväl efter mitt förmenande handla orätt, om han icke fäste afseende på hvad som verkligen inom landet är en utbredd öfvertygelse och upplåtning. Jag är inom mig fullt öfvertygad, att, om man inom landet finge veta, att Riksdagen i denna dag godkänt Kongl. Maj:ts förslag, skulle detta mottagas med allmänt bekymmer, och huru stora förtjenster förslaget än må ega, så utgör dock den nämnda omständigheten för mig ett skäl, hvarför jag tror det vara angeläget, att landet ännu någon tid vänjer sig vid tanken på nödvändigheten af en mera utsträckt personlig tjänstgöring, innan ett sådant steg definitivt tages från Riksdagens sida. Att likväl lemna hela saken å sido genom att afslå förslaget — och jag vill icke tala om reservationerna, ty de hafva redan af en föregående talare blifvit berörda och torde väl ytterligare under öfverläggningen blifva föremål för granskning — det vore enligt min tanke orätt. Frågan måste ligga hvarje svensk om hjertat. Landet måste fordra, att representationen, äfven om det icke lyckas att komma till ett afgörande beslut, dock försöker att vid hvarje riksdag föra frågan framåt, och i sådant hänseende synes mig vara riktigt, om Riksdagen lemnade Regeringen ett uttryck af hvad den i sjelfva försvarsfrågan väsentligen tänker; och hvad jag i frågan tänker, det är i korthet, att förslaget i sitt närvarande skick är för kostsamt, och att man derigenom icke vinner den fasthet, som armén behöfver, med mindre än att de värnpliktige erhålla en stam, som kan åt det hela, i händelse af krigsutbrott, gifva en ökad styrka och i sig upptaga de värnpliktige, hvilka erhållit en mindre öfning. Den minskade kostnaden skulle naturligtvis kunna vinnas på åtskilliga sätt, men jag tror, att det riktigaste sättet vore, att man öfvade väl och fullständigt en viss del af de värnpliktige, såvida stammen af sådana skall utgöras, och derigenom gjorde möjligt att mindre öfva de öfrige.

Chefen för Landt försvarsdepartementet yttrade i sitt för öfrigt förträffliga anförande, att det skulle vara en orättvisa mot dem, som öfvades kortare tid, emedan de egde en mindre förmåga att sköta sig i händelse af krig och således då vore utsatta för större fara, men olägenheten för dem skulle man ju omintetgöra derigenom, att man beredde dem ledning af den stamtrupp, som jag för min del anser vara nödvändig, och skulle de vara förskräckta för att löpa fara i följd af bristande öfning, så lär ingen förneka dem att ingå i stamtruppen och derigenom bereda sig den trygghet, som de genom den längre öfningen kunna vinna.

Det är hufvudsakligen på dessa grunder som jag anser, att det vore skäl, att Riksdagen inginge till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, i hvilken erkändes, villigt och tacksamt, de framsteg, försvarsfrågan gjort genom Kongl. Maj:ts proposition, hvilken onekligen spridt ett för oss förut obekant ljus öfver hela frågan, men tillika framstälde sina betänkligheter och önskningsar, att ett förslag

Landt försvars-
rets ordnande.
(Forts.)

Landförsvars-
rets ordnande
(Forts.)

mätte till nästa Riksdag afgifvas, som undanröjde de betänkligheter, jag nu tagit mig friheten att uttala. Jag har satt upp ett förslag, huru jag anser, att denna skrivelse borde lyda, och jag tager mig friheten att uppläsa det, men gör icke något yrkande, dels därför, att jag icke har anspråk, att Kammarerna skulle vilja omedelbart fästa sig vid de ordalag, som af mig blifvit nedskrifna, och dels därför att Kammarerna i allmänhet visat sig något obenägen att antaga långa skrivelseförslag. Emellertid för den händelse, att de tankar, som deri finnas uttryckta, skulle af flere eller färre delas, och sålunda framdeles blifva föremål för proposition, kommer jag naturligtvis att afgifva min röst i denna syftning. Hvad jag tänkt mig att Riksdagen borde säga lyder sålunda:

»Riksdagen, som med underdånig tacksamhet emottagit Kongl. Maj:ts nådiga förslag till härordning och funnit det innebära ett förstärkande af landets försvar, byggt på de i Riksdagens underdåniga skrivelse den 24 Maj 1873 angifna grunder, befarar likväl, att detsamma, särdeles i sammanhang med dervid fastade vilkor af indelningsverkets och grundskatternas uppbörande, skulle medföra dels direkta utgifter, dels en förlust af arbetskraft och arbets-skicklighet, öfverstigande landets förmåga att dem bära. Då Riksdagen af dessa skäl icke kunnat lemnat det nådiga förslaget sitt godkännande, men fortfarande anser nödigt, att kraftiga åtgärder vidtagas för försvarsväsendets stärkande och tidsenliga utveckling, anhåller Riksdagen underdånigst, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke detta kunde med mindre kostnad vinnas derigenom, att, jemte det de värnpliktige i allmänhet öfvades under en kortare tid, än det nådiga förslaget bestämmer, en för härordningens fasthet nödig stamtrupp bereddes, som under ett visst antal år gjorde krigstjensten till yrke».

Herr von Geijer: Jag tror för min del, att, huru stort intresset inom representationen än må vara att åstadkomma ett för fosterlandet betryggande försvar, äro dock meringarne om sättet att uppnå detta mål ännu så delade, att man icke kan vänta, det Riksdagens båda Kamrar denna gång skola komma till samstämmighet i sina åsikter rörande grunderna för den nya härordningen. Emellertid ser jag ett steg och ett stort steg framåt till detta mål uti den omständigheten, att nu för första gången föreligger en af Kongl. Maj:t på Riksdagens begäran afgifven proposition till ny härorganisation, grundad på allmän värnplikt. Jag vågar ej påstå, att denna Kongl. proposition lyckats så säkert lösa det stora problemet, att ju icke vissa modifikationer i densamma skulle kunna påfordras, men jag anser, ja, jag är öfvertygad om, att de organisativa grunder för en ny härordning, som i Kongl. Maj:ts proposition finnas uppställda, äro så välbetänkta, att de böra väsentligen bibehållas, och jag tror också, att de en gång blifva den föreningspunkt, hvaromkring de nu splittrade meningarne komma att sammansluta sig. Den Kongl. propositionen gifver åt alla värnpliktige, inom samma vapenslag, lika lång öfningstid, så lång nemligen,

som man ansett fordras, för att de må kunna i behofvets stund genast föras mot fienden; och häri tror jag, att den föreslagna härordningen har ett afgjordt företräde framför sådana härordningar, hvilka gå ut på att inom samma vapenslag gifva en del värnpligtige längre och en annan del kortare öfningstid. Med olika öfningstid kommer man lätt dertill, att, vid utbrott af krig, de längre öfvade genast tillgräpas för att afvärja fiendens anfall, under det att de mindre öfvade skickas i depöterna att vidare utbildas; detta är ej rätt deladt emellan de värnpligtige. Vidare skulle jag vilja säga, att, just derigenom, att alla inom samma vapenslag hafva lika lång öfning och följaktligen ingen annan skilnad i öfningstid förekommer, än den som är oundviklig och beror på behofvet af långvarigare öfning vid specialvapnen än vid infanteriet, uppträder i det Kongl. förslaget lottningen under möjligast milda form. Detta bestyrkes af en jemförelse emellan Kongl. Maj:ts proposition och det af Friherre Stjernblad och Herr Ekman i deras reservation framställda förslag till härordning, grundad på allmän värnpligt, men med olika öfningstid äfven för värnpligtige inom samma vapenslag. Insatsen, hvarom lottningen sker, är nemligen förhållandet emellan den kortare och den längre öfningstid, som för värnpligtig kan ifrågakomma, och detta förhållande är ungefär som 1: 1½ i det Kongl. förslaget, men som 1: 4 enligt den i nämnde reservation föreslagna härordningen. Emellertid må det erkännas, att ur militärisk och ekonomisk synpunkt kunde det vara fördelaktigt att låta en del värnpligtige få en kortare och öfriga delen en vida längre öfningstid. Ganska goda skäl för en sådan anordning finnas anförda i den af ordföranden i Särskilda Utskottet och Herr Ekman afgifna reservation. Denna reservation har dessutom, det måste medgifvas, den förtjensten att i ett viktigt afsende sluta sig något närmare till Riksdagens skrifvelse år 1873 än det Kongl. förslaget gör. Desse reservanter hafva nemligen i icke ringa mån beaktat den i Riksdagens skrifvelse yttrade önskan, att den nya härordningen skulle upptaga stamsoldater vid specialvapnen, hvilka soldater erhöles ersättning af statsverket. Det är förmodligen, med aktgifvande härfpå, som nämnde reservanter, oaktadt de lysa varma sympatier för Kongl. Maj:ts förslag i väsentliga delar, likväl ansett, att detsamma borde jemkas till mera öfverensstämmelse med Riksdagens af Andra Kammaren starkt accentuerade önskan i berönda afseende, och att följaktligen ett förslag i sådan riktning kunde vara nyttigt att framlägga. Det är genom att läsa Friherre Stjernblads och Herr Ekmans reservation som jag kommit att tänka på, att Herr Rosensvärd's förslag, till hvilket jag först ämnade sluta mig, torde behöfva något förändras. Jag tror icke, att Första Kammaren bör, såsom Herr Rosensvärd föreslagit, uttala den bestämda åsigtén att det till nästa riksdag förväntade nya härordningsförslaget skall vara fotadt på alldeles samma grunder, som det nu meddelade. En sammanjemkning emellan ett sådant beslut af Första Kammaren och ett säkerligen dermed mycket skiljaktigt från Andra Kammaren torde Kongl. Maj:t svårligen kunna företaga. Med

*Landt/örsvars
rets ordnande.*
(Forts.)

*Landförsvars-
rets ordnande.*
(Forts.)

anledning häraf vill jag för min del påyrka den ändring i Herr Rosensvärd's förslag, att före ordet "fötadt" inskjutes ordet "hufvudsakligen". Om detta sker, torde det hända, att Första Kammarens beslut blifver för Kongl. Maj:t mera välkommet, än om vi behålla de kategoriska ordalag, som Herr Rosensvärd föreslagit.

Jag får värdsamt anhålla om proposition på ofvannämnde amendement till Herr Rosensvärd's förslag.

Herr Hedlund: Det bör hvarken väcka förvåning eller nedslagenhet, om man, med detta förslag till ny härordning framför sig, måste erkänna, att vi, med hänsyn till denna fråga, befinna oss icke i lösningens skede utan under förarbetet för den framtiden förbehållna lösningen. Den uråldriga författning, som det här gäller att rubba, de olika skiftningarne i åsigt på detta område, äfven bland yrkesmännen, svårigheten att göra folkets föreställningssätt förtroget med ett nytt och tungt åliggande, allt detta gör, att en ny försvars-organisations införande är ett arbete, som icke går på en dag, utan fordrar sin tid; men det bör på samma gång för alla dem, hvilka lagt hand vid detta arbete, vara en tröst att veta att, om frågan för ögonblicket måste skjutas å sido, så har dock deras arbete varit ett viktigt förarbete för det stora målets uppnående. Sådan är gången af alla stora samhällsreformer, och denna kan icke derifrån bilda något undantag. Att vi således nu hafva svårt att antaga det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, det ligger väl i sakens natur, särdeles när man betänker, att i denna fråga icke blott yrkesmännen äro, såsom sagdt, af skiljaktiga meningar, utan äfven den allmänna uppfattningen i landet är så olika. Också har en ärad talare, som nyss hade ordet, med all rätt påpekat den viktiga omständigheten, att folket får lof att vara med om den nya krigsförfattning, som införes; och skulle jag vilja rikta några förebräelser mot de höga vederbörande, som lagt hand vid detta ärende, skulle det i första rummet gälla att i de framlagda förslagen så litet afscende blifvit fästadt vid allmänna föreställningssättet i landet. Man har trots sig kunna skriva en krigsförfattning för svenska folket omkring ett grönt eller rött bord, utan att lyssna till meningarne inom landets vidsträcktare kretsar, och detta fastän det här gäller ett ämne, der hvarje familjefader, hvarje moder är berörd i sina innersta känslor. Vid andra lagstiftningsfrågor har man ofta framhållit huru folkets uppfattning bör mogna för lagens antagande, men i denna viktiga sak synes man hafva lemnat denna riktiga grundsats nog mycket å sido.

När man nu går att i denna riksförsamling, bestående af yrkesmän och icke yrkesmän, diskutera den förevarande frågan, ber jag att få något påpeka de olika ståndpunkter, hvaruti vi här befinna oss till densamma. Utgångspunkten tror jag visserligen är för oss alla gemensam i kärleken till vårt fosterland och den fasta öfvertygelsen, att vi både kunna och vilja värna detsamma,

men åsigterna om hvad som härför kräfvades blifva naturligtvis olika på de olika ståndpunkter, hvarpå man befinner sig, ståndpunkter som i hög grad måste blifva beroende af den samhällsställning, hvar och en innehar. Må det icke misstyckas eller illa upptagas, om jag tillåter mig att något erinra om de stora skiljaktigheter, som i detta fall här förefinnas. Å ena sidan hafva vi då yrkesmännen, officerarne — ty då jag med hänsyn till en härordning talar om yrkesmän i en rådplågande församling, kan det icke blifva fråga om andra än arméns betäl — å ena sidan alltså officerarne, för hvilka hvarje utveckling af krigsväsendet innebär nya löften om befordran, ökade löner, den befallande myndigheten, äran och härligheten. Här är således allt att vinna, men ingenting att förlora. Tilläggen, att detta betäl kan taga afsked ur krigstjensten, under det att den allmänna värnpligten gör sådant omöjligt för soldaten. På den andra sidan åter hafva vi de skattdragande, som skola lemna bidragen till allt detta med ej blott sina penningar, utan ock sina söner, och, mine Herrar, till hvilken ställning är det väl, som de få öfverlemna dessa sina barn? Jo! till det tvungna soldatlifvet med dess blinda lydnad, dess grymma subordinationslagar och med all den öfriga vederböda, som är dermed förbunden. Undra då icke på, mine Herrar, att, när man befinner sig på så olika ståndpunkter, man ser frågan olika, och må detta förhållande i Herrar officerares ögon lända de skattdragande åtminstone till någon ursäkt för deras uppfattning och deras tveksamhet.

går jag nu från den ståndpunkt, hvarpå jag befinner mig, den skattdragandes, familjefadrens, som skickar sin son i kaserne, att granska denna föreslagna krigsförfattning, så möter mig då först den allmänna värnpligten. Detta är en grundsats, som är mig så helig, att jag kan säga, att det var ett af de lyckligaste tillfällena i mitt lif, när den för icke länge sedan blef af den svenska Riksdagen fullt erkänd. Men på samma gång denna pligt innebär, att hvarje man är skyldig att försvara sitt land, måste den ovilkorligen utesluta hvarje tanke, på att den kan missbrukas för annat ändamål än landets försvar. Från den militäriska synpunkten åter, som jag nyss talade om, synes man betrakta den allmänna värnpligten mera såsom ett sätt att skaffa soldater. Det är numera svårt att få soldater genom värfning och indelningsverket duger icke längre. Nåväl, tänker man, låtom oss då taga soldater med våld! Nej, mine Herrar, tagen icke soldater med våld från ett fritt folk, utan söken att framkalla den högsta moraliska kraft hos folken, i känslan af att hvarje man är sitt lands försvarare. Är då icke detta detsamma, som att vara soldat, frågar man? Nej! Lika varmt som jag önskar, att vårt gamla Sverige må kunna visa upp ett folk i vapen, lika mycket skulle jag beklaga om det utgjordes af ett folk af soldater. Det ligger en ofantlig skillnad häruti. Jag säger icke detta, för att nedsätta soldaten; men den ställning, hvori den medborgare befinner sig, som tager vapen till fosterlandets för-

Landsförsvarets ordnande.
(Forts.)

Landförsvars-
rets ordnande.
(Forts.)

svar, den är något helt annat än dens, som för betalning ingår i ett yrke för att utföra de med detta yrke förbundna åligganden. Jag sade, att den allmänna värnpligten får icke missbrukas för annat ändamål än landets försvar. Härvid gör man naturligtvis det vanliga inkastet, att något annat icke kan komma i fråga. Valan, frågar jag, hvarför tvekar man då att därför gifva oss garantier? Det är just dessa garantier, vi vilja hafva. Här förekom en enda sådan i komiterades förslag till ny härordning, och jag såg för min del deri ett godt moment i denna härordning. Det hette nemligen i 10 § af komiterades förslag, att "hvarje vapenför svensk man har skyldighet att deltaga i fäderneslandets försvar". Här, tänkte jag, är dock ett framsteg gjordt; här är den allmänna värnpligtens uppgift dock någorlunda tydligt uttryckt. Med dess mer förvåning var det, som jag i Kongl. Maj:ts proposition fann dessa ord utbytta mot uttrycket: "hvarje svensk man är värnpliktig." Nu säger någon visserligen, att detta är alldeles samma sak; ty att vara värnpliktig innebär ingenting annat än skyldighet att försvara landet. Men hvarför då icke bibehålla de af komiterade begagnade ordalag, som utesluta all ovisshet i detta afseende? Ty när det står, att den värnpligtiges skyldighet gäller deltagandet i landets försvar, så kan detta icke så lätt missförstås, som när det heter, att hvar och en är värnpliktig. Äfven denna lilla garanti, som komiterades förslag erbjöd, har man således på ett besynnerligt sätt sökt att i Kongl. Maj:ts proposition undvika.

Vidare ber jag att få fästa uppmärksamheten på hvilka kraf man från vår synpunkt ställer på staten, när denna tager från oss våra söner för den heliga pligten att värna landet och öfvas till dess försvar. Vi hysa den föreställningen, att staten då också bör åtaga sig vissa förpligtelser gent mot desse ynglingar, och mot deras familjer, som i dem bringa staten det högsta af alla offer. Sålunda måste det åligga staten att sörja för, att ynglingarne erhålla en god vård i lekamligt hänseende, en tillfredsställande sedlig omvårdnad och slutligen äfven undervisning. Besynnerligt nog har man i dessa förträffliga krigsskolor, som genom det Kongl. förslaget skulle erhållas, fästaf afseende endast vid det sista af dessa kraf, under det att de båda viktiga omständigheterna, den lekamliga och sedliga omvårdnaden, blifvit berörda med så lätt hand som möjligt, och dock är det just detta, som vi föräldrar i första rummet begära. Till fordringen på sedlig omvårdnad vill jag lägga något, som jag anser vara af den största vikt, nemligen att denna ungdoms moraliska kraft måtte i möjligaste mån utvecklas och icke undertryckas. Skall vår ungdom skickas till kasernerna, för att, såsom det heter, disciplineras till den blinda lydningen, då ber jag Gud bevara det fria Sverige från detta nya försvar. Skola vi bringa det offer för landets frihet och sjelfständighet, som här af oss äskas, så skall det icke ske till det priset, att frihets- och sjelfständighetskänslan dödas hos det folk, som skall på detta sätt försvaras.

Ty jag ser liten eller ingen skillnad i att frihets- och sjelfständighetskänslan dödas på det ena eller andra sättet. Således måste jag, såsom ett villkor, innan denna allmänna värnpligt uttages i dess strängaste betydelse, uppställa, att vi erhålla andra krigslagar. Så länge vi hafva krigslagar af den beskaffenhet, att en ädel yngling, som har ett strängare begrepp om sin heder och litet hetare blod än mängden, vedervägar 4 till 8 års straffarbete, om han icke tåligt underkastar sig förolämpningarne af en kitslig officer, som roar sig med att sätta pinnar under hans baka eller något dylikt, så länge tror jag, att äfven den allmänna värnpligtens varmaste vänner skola studsa tillbaka för detta förslag. Vi torde också hafva något att inhemta af det sätt, hvarpå bevaringsöfningarne hitills bedrifvits, både här och i våra grannländer. Den vunna erfarenheten är visserligen icke ögnad att uppmuntra till att lemna våra söner i sådana uppfostrares händer. Nu anmärker man visserligen, att allt detta skall blifva bättre i samma ögonblick, som äfven de mera bildade klassernas söner komma att ställas i ledet: ty hvarje olycka, som drabbade dem, skulle i denna Kammare och öfver allt i landet framkalla ett sådant rop, att dylika händelser blefve för framtiden omöjliga. Jag vill nog tro, att så skall ske, men det ligger dock i detta tal en sorglig sak. När det således gälde de klasser, som icke här hade några målsmän, då har sådant i det fria Sverige opåtaladt kunnat passera under ett sextioal år; men när sönerne af de samhällsklasser, vi tillhöra, ställas med i ledet, då skall det på en dag blifva bättre. Såsom jag nyss sade, äfven jag tror, att allt detta skall blifva bättre, att den allmänna andan en gång skall verka derhän, att våra officerare få ögonen öppna därför, att det icke är på det gamla exercismaneret med handkraft, som vår ungdom skall fostras till landets försvar; men jag tror, att det fördras en lång tid härtill, och jag vill icke riskera mitt lands ungdom, under den tid som derförinnan måste förflyta.

Jag ber att här få påpeka, att vi, som ifrå för den allmänna värnpligten — jag vågar i detta fall säga vi — vi hafva aldrig velat hafva det prussiska systemet. Vi hafva från första stunden opponerat oss mot detta system med den beständaste ovilja; men vi hafva haft en annan förebild för den tillämpning vi tänkt oss af värnpligten, en förebild som vi hemtat från det fria folket i alpernas dalar. Jag ser redan ett leende på Herrarnes läppar, hvilket säger mig att I finnen en sådan tanke oförståndig; men vi äro dock nog barnslige att hålla oss fast vid denna förebild. Jag inser alltför väl, att det allmänna föreställnings-sättet inom landet ännu icke hunnit den utveckling, likasom att de militäriska fördomarne ännu äro för stora, för att det skulle vara möjligt att i vårt land förverkliga denna bild. Vi måste därför på vår sida vara beredda att göra stora eftergifter af våra önskningar, och vi äro det äfven.

Jag skulle således för min del vara villig att taga hela detta förslag med dess kaderväsen, under det att man i Schweiz icke

*Landförsvars-
rets ordnande.*
(Forts.)

har några fast aflönade kadrer, ja! jag skulle vilja gå ännu längre och medgifva att en fjerdedel af de värnpligtige öfvades under 2 år. Då kunde det blifva något bevändt med deras utbildning, men en öfning under ett år för den högre krigsbildningen, får jag bekänna, att jag anser allt för ringa. Det är således ofantliga eftergifter, jag skulle vilja göra, men hvilka eftergifter man än må vara benägen för, kunna dock dessa aldrig sträcka sig till den föreslagna lottningen, till hvilken jag nu ber att få komma. Jag har ställt mig i någon beröring med Riksdagsmännen i Andra Kammaren, jag har både med dem och i vidsträcktare kretsar inom landet bragt denna fråga på tal, och jag har kommit till den bestämda öfvertygelsen, att icke något förslag, som i den aflägsnaste mån grundar sig på lottning, kommer att af Riksdagen antagas, åtminstone icke på många år. Man må beklaga eller glädja sig åt detta; men det är emellertid ett faktum, som jag vågar konstatera. För min del är jag principiellt mot lottning och anser den hvilat på en omoralisk grundsats. Man har behagat hedra den med namnet demokratisk; i sådant fall anhåller jag att få undanbedja mig det ärofulla namnet demokrat och vill i stället kalla mig aristokrat. Jag har hufvudsakligen det emot denna lottning, att insatsen i spelet är alldeles för hög. Jag skulle möjligen kunna vara med om en sådan anspråkslös lottning, som eger rum till exempel i Norge, der det gäller endast 20 dagars öfning mer eller mindre under ett och annat år, det kan vara ett spel oskadligt nog; men höga hasardspel fördömer jag, och något så högt hasardspel, som då det gäller ett eller två års kasernlif för den tappande, det känner jag knappast till. Skall man hafva lottning, måste den åtminstone vara förenad med rätt till bytte, så att, när lotten faller på den svage och för det militära lifvet alldeles oduglige brodern, den friske och kraftige brodern må kunna gå in i hans ställe. Ty skall lotten utan misskund drabba alla, äfven den som icke har tillräckliga krafter att uthärda det militära lifvet, då begärstaten mot denna ett våld, än hvilket något större icke kan tänkas; och det får jag säga, att skulle det vara min son, som under dylika omständigheter drabbades af lotten, då låter jag honom gå i landsflykt, äfven om jag måste åtfölja honom. Man skall kanske tillvita mig, att detta är brist på patriotism, men det är det icke, ty det finnes något, som står öfver statens intresse i fredstid, och det är menniskan. Men om jag sålunda icke kan vara med om lottning, så kan jag icke heller vara med om den föreslagna värffningen. Värffva, det må man göra för en armé, som skall gå ut i främmande land och slåss för betalning; men man låter icke betala sig för att försvara sitt land. Likasom den allmänna värnpligtens idé utesluter all annan krigstjänst än den, som sker för landets försvar, så utesluter den också all värffning till landets försvar.

När man nu, såsom fallet är med mig, principiellt befinner sig på en så olika och främmande grund mot alla de förslag, som här i Utskottets förslag och reservationer blifvit framställda, är det lätt

förklarligt, att man kommer i stor villrådighet. A ena sidan bjuder det oändligt mycket emot att yrka rent afslag på alla de förslag, som föreligger; men å andra sidan är det intet bland dessa, hvilket man kan gilla. Hvad har man då att göra? För mig framstår icke någon annan lösning, som kan föra mig ut ur denna svåra ställning, än att antaga Herr Rosensvärds förslag, hvilket innebär, om man så vill, en återremiss till Kongl. Maj:t i den artigaste form. Men om det i den underdåniga skrifvelsen skall heta: "fotadt på det nu meddelade förslagets grunder", måste dock efter min åsigt, till dessa ord fogas ett modifierande tillägg för att hos Kongl. Maj:t förebygga en missuppfattning, som eljest vore möjlig. och detta tillägg skulle jag helt kort vilja afåtta sålunda: "dock med betydlig inskränkning i öfningstiden och med uteslutande af lottning". Genom ett sådant tillägg skulle det för Kongl. Maj:t blifva fullt klart, att hvarje förslag, som innehåller lottning, är bortkastad möda. Äfven vännerna af lottningen skola acceptera detta tillägg, om de vilja öfvertyga sig derom, att ett sådant förslag aldrig går igenom, något som jag vågar påstå äfven blir fallet med hvarje nytt förslag, deri öfningstiden icke inskränkes. Nu kan man invända. står då sedan för Kongl. Maj:t vidare någon väg öppen? Ja, visserligen gör det så. Det af Kongl. Maj:t föreslagna kadersystemet står kvar; det står Kongl. Maj:t fritt att på frivillighetens väg antaga stamtrupp eller kadersoldater, ehuru detta ord låter besynnerligt för mina öron, och Kongl. Maj:t har således ganska fria händer. Jag kan i sjelfva verket icke se någon skillnad mellan en så beskaffad skrifvelse och den af Grefve Hamilton föreslagna. endast att jag icke vill hafva något sagt om den der stamtruppen på frivillighetens väg.

Skulle emellertid icke Herr Rosensvärds förslag med det tillägg jag förordat, vinna framgång, hvarom jag i denna Kammarer har föga förhoppning, så återstår för mig näppeligen något annat. än att yrka bifall på den första punkten i Utskottets betänkande och afslag på den andra.

Herr Wallenberg: Kammarer har nu fatt höra åtskilligt i afseende på den ena sidan af föreliggande fråga; nemligen den militäriska. Jag skall nu be att få vördsamt erinra derom, att frågan har äfven en annan sida. och det är den *ekonomiska*. Då man för några år sedan aflät den bekanta underdåniga skrifvelsen om sammanknytning af två frågor, hvilka efter min uppfattning *icke* hafva något sammanhang med hvarandra, så kunde jag för min del icke deltaga i ett sådant beslut. utan försökte så vidt på mig berodde att afböja detsamma. Dessa frågor voro: grundskatternas afskrifning och antagandet af en ny härordning. På mig har det gjort ett mycket sorgligt intryck. att man någonsin ansett sig behöfva ifrågasätta ett så beskaffadt köpslagande, som ligger i dessa båda frågor sammanknytning med hvarandra. Jag hörde till dem, som voterade för bifall till den af Kongl. Maj:t framlagda propositionen om ändring i 80 § Regeringsformen, emedan jag ansåg en sådan

Landförsvar-
rets ordnande.
(Forts.)

Landförsvars-
rets ordnande.
(Forts.)

ändring önskvärd, och emedan deri lag ett uttalande, att, om man borttog de gamla grunderna för rikets försvar, det verkligen var afsigten att sätta något annat och dugligt i stället. Men att man borde sätta en ny härordning i stället för grundskatterna, det är en formulering af frågan, hvars lämplighet jag för min del aldrig kunnat fatta. Emellertid tyckes det nu, som om denna afskrifning af grundskatterna dock vore, åtminstone för tillfället, uppskjuten. Jag ber att med anledning deraf få erinra Kammaren, hurusom Regeringen genom sin försummelse att taga fasta på den åtgärd för frågans lösning, till hvilken önskingarne en gång inskränkte sig, nemligen en *aflösning af grundskatterna*, bragte frågan till det stadium, hvari den nu befinner sig, eller att en afskrifning skall ega rum. Jag har för min del icke voterat dertför och har aldrig önskat densamma, men jag kan icke neka till sjelfva faktum, och det är, att frågan nu kommit så långt att säga *nej* till en afskrifning är under för handen varande förhållanden en omöjlighet. Frågan gäller nu blott, huruvida denna afskrifning skall ske *successivt* under en följd af år, till dess andra statens inkomstkällor hunnit att tillväxa eller nya sådana kunnat uppletas, eller om man, genom att uppskjuta äfven denna successiva afskrifning, vill gifva anledning till att kanske en vacker dag ett plötsligt yrkande framträder om afskrifningens ögonblickliga verkställande på en gång. Detta är nu frågan, och jag får säga, att jag för min del fruktar det sistnämnda alternativet; och det är dertföre jag nu tagit mig friheten att med ett par ord erinra om denna frågas nuvarande ståndpunkt i detta afseende.

Jag nämnde nyss statens möjliga inkomstkällor. En bland dessa inkomstkällor, som man brukar räkna till de mest förhoppningsrika, är statens jernvägar. Statens jernvägar äro också utan all fråga en mycket stor egendom; men här finnes ännu ingen människa, som vet, huru mycket denna egendom afkastar. Det är icke värdt, att man drager förhastade slutsatser af en stor bruttoinkomst, förrän man kan uppvisa en verklig *nettovinst*, som kan användas till bidrag för de annuiteter, hvarmed statsskulden, uppkommen genom jernvägsbyggnader, skall amorteras. Så länge den så kallade nettobehållningen tages i anspråk för jernvägarne och så länge skattemedel måste anlitas för jernvägsälänens annuiteter, kan man icke säga, att jernvägstrafiken bär sig. Jernvägarnes räkenskaper måste blifva fristående från statens och uti budgeten endast inflyta för hvarje år *en siffra*, utvisande antingen den summa som jernvägarne inbringat eller det statsbidrag, som erfordrats för statens jernvägars trafikerande. Det är dessa siffror för eller mot, som måste framläggas; och om de icke blifva framlagda, utan man fortfarande skjuter dem åt sidan och håller fast vid att anse jernvägarne, icke för hvad de äro, nemligen ett industrielt företag, som tillhör staten, utan för en statsinstitution, hvars förvaltning är jemförlig med öfriga statstörvaltningens grenar, som höra till de egentliga statsbestyren — om man gör detta och således sammanblandar jernvägarnes inkomster och utgifter med alla öfriga

statens inkomster och utgifter, så kommer man aldrig till någon insigt, om jernvägarne verkligen gifva något eller icke. Men emellertid, oakadt man icke vet detta, går man ändock på och fortsätter att bygga; man lägger upp nya lån, den ena Riksdagen på femtio millioner, den andra kanske på ännu mera. och så vidare. Annuiteterna måste betalas. och dertill tager man de allmänna statsinkomsterna. Hvarifrån skola vi nu taga penningar till att betala den nya härsmakten? Det säges, att den skall komma att kosta mellan 25 och 30 millioner om året, och det är i mitt tycke en ganska betydlig summa. Huru skall man med någon klarhet eller tillförsigt kunna fatta beslut i en sådan fråga, om man icke på förhand gjort sig reda för, huru det *skattesystem* skall se ut, enligt hvilket dessa utgifter skulle komma att betäckas? Denna fråga anser jag för min del vara af den allra största vikt. Det har nyss blifvit yttradt af Herr Krigsministern, att "nu gälde frågan icke, om, utan huru vi skulle ordna vårt försvar." Ja, jag säger alldeles detsamma i afseende på upprätthållandet af detta försvar, som Herr Krigsministern yttrat om ordnandet: frågan gäller icke, om, utan huru det skall upprätthållas. Och det skulle efter min öfvertygelse gå mycket lättare med antagandet af en ny härordning, om Regeringen vid en kommande riksdag ville låta Riksdagen få veta, huru Regeringen tänkt sig, att samma härs-makt skulle för framtiden upprätthållas. Statens inkomster, som nu hafva ett tillskott af grundskatterna, skulle då komma att mista detta bidrag och få deremot betydligt ökade utgifter för försvaret. Då är det väl alldeles tydligt och klart, att en motsvarande betydlig tillökning i inkomsterna *måste* på ett eller annat sätt anskaffas. Ingen lär väl föreställa sig, att det ligger inom möjlighetens gräns att, på sätt grundlagen angifver, allt hvad som brister skulle kunna kastas på allmänna bevilningen. Det är en alldeles otänkbar sak, och jag tänker ej heller uppehålla mig der-vid, att uppträda deremot vore detsamma som att uppträda och kämpa mot en skuggbild. På något sätt måste dock frågan lösas, nya inkomstkällor måste alldeles oundgängligen uppsökas, då man tager bort en gammal och *på samma gång* ökar utgifterna. På hvad sätt tänker man då bära sig åt för att bereda den behöfliga tillökningen i inkomster? Denna fråga har jag här ansett mig böra framställa; och ett något så när tillfredsställande svar på densamma, anser jag vara af nöden, innan man vid nästa riksdag fattar ett afgörande beslut i sjelfva härordningsfrågan.

Hvad det nu framlagda förslaget till härordning beträffar, så skall jag icke tillåta mig att ingå i några detaljer i afseende på detsamma; jag tror, att detaljerna komma äfven utan min medverkan att blifva tillfyllest behandlade. Och hvad angår grund-satsen om allmän värnpligt, så har denna Kammare derom så tydligt uttalat sin åsigt, att jag icke kan föreställa mig att det ringaste tvifvel i den vägen förefinnes. Vidkommande den nu till en del föredragna andra punkten i Utskottets betänkande tror jag icke, att den är af sådan beskaffenhet, att man kan begära, det

Landförsvars
rets ordnande
(Forts).

Kongl. Maj:t skall på de deri framställda grunderna kunna låta utarbeta ett nytt förslag. Den reservation åter, som här af flere talare blifvit återopad, är ju i det närmaste liktydig med Kongl. Maj:ts förslag, ehuru man bemödat sig att något omkläda det-samma, på det att det icke måtte igenkännas af dess egen upphofs-man. För öfrigt äro alla dessa reservationer och de nu i dag afgifna yttrandena lika många bevis på den stora splittring i tänkesätten, som är rådande i denna fråga. Och då det icke torde kunna nekas, att de män, hvilka inom Utskottet behandlat den-samma, äro i besittning af den yppersta sakkunskap, som i denna väg finnes inom Riksdagen att tillgå, och då dessa män det oak-tadt icke kunnat blifva eniga om det förslag, som borde framläggas, så lär väl föga hopp finnas, att Riksdagen i sin helhet skall kunna uppträ en sådan enighet. Ett betänkande, som detta bidrager, san-nerligen icke till att åstadkomma enighet i tänkesätten. Ty hvar och en kan bland de många förslagen uppsöka något, som bäst mot-svarar hans egen åsigt; och sedan blir det naturligtvis voteringar om kontrapositioner, och det resultat, till hvilket man slutligen kommer, blifver ingalunda ett uttryck af Riksdagens verkliga me-ning i frågan. Under sådana förhållanden, och då jag för min del icke kan biträda det förslag, som blifvit väckt af Grefve Henning Hamilton, innefattande ett slags försäkran om Riksdagens under-dåniga tillit, en försäkran som jag icke tror behöfver afgifvas, då jag vidare icke anser, att Riksdagen efter det uttalande, som här blifvit gjordt af Chefen för Landförsvarsdepartementet, behöfver befara, att Kongl. Maj:t låter frågan falla, så finner jag för min del det vara alldeles nog för vinnande af det ändamål, som man nu torde böra närmast afse, eller att få frågan under fortsatt be-handling, om Riksdagen bifaller första punkten i Utskottets utlä-tande och i afseende på den andra beslutar att "i underdånig skrif-veles anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om ny här-ordning under förnyad ompröfning"; och dermed punkt. Om man inskränker sig dertill, då har man, hvilket jag för min del tror vara det bästa, lemnat Regeringen tillfälle att vid denna kom-mande ompröfning, på grund af den diskussion, som i båda Kam-rarne blifvit förd, själfständigt bedöma, huru pass långt frågan framskridit; och då en sådan fråga som denna icke kan på något sätt anses hafva fallit, derföre att den uppskjutits, väsentligen i ändamål att genom dess fortsatta behandling vid flere riksdagar efter hvarandra komma till en sådan önskvärd lösning af den-samma, att man icke måtte blifva nödsakad att genast efter be-slutets fattande åter börja att rivra i den nya institution, som kan komma att upprättas, så bör icke ett sådant beslut, som jag nu tagit mig friheten föreslå, kunna upptagas såsom innebärande nå-got misstroende till den af Kongl. Maj:t framställda propositionen; och jag får åtminstone för min del förklara, att jag dermed icke afsett något sådant. Meningen är endast att få frågan under fort-satt behandling, på det ett mognare och säkrare öfvervägdt beslut måtte fattas, och derjemte äfven att, såsom jag nyss nämnt, lemna

Regeringen tillfälle att låta Riksdagen få veta, *huru, enligt Regeringens uppfattning, den ekonomiska sidan af saken kan komma att gestalta sig.* Ty jag är öfvertygad att, om en framställning angående de påräknade inkomsterna kommer att åtfölja Regeringens härordningsförslag, kommer det att gå mycket lättare med frågans slutliga antagande. Jag får således anhålla om bifall till det af mig nu framställda förslaget.

Landförsvarets ordnande
(Forts.)

Herr De Maré: Det har varit med glädje och tacksamhet som jag mottagit Kongl. Maj:ts proposition om ordnande af vårt försvarsväsende; och jag har känt denna glädje därför, att jag är öfvertygad om, att derigenom landet i sin helhet och tillika många af dem, som vid 1873 års riksdag röstade för den då beslutna underdåniga skrifvelsen, nu blifvit upplyste om hvad det vill säga att erhålla ett fullt betryggande försvar, bygd på den allmänna värnpligtens grund. Jag är öfvertygad om, att, om en sådan klarhet i detta hänseende förefunnits i det ögonblick, då nyssnämnda skrifvelse voterades af Riksdagen, hade ett sådant beslut aldrig blifvit af Riksdagen fattadt. Oaktadt jag således icke kan annat än uttala min tacksamhet öfver att detta förslag blifvit framlagdt, nödgas jag dock neka min röst till detsamma, och jag gör det därför, att jag är innerligt öfvertygad om, att hela landets befolkning skulle med det största bekymmer mottaga ett beslut af Riksdagen i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts nådiga proposition. Och icke nog med att landet skulle med bekymmer mottaga ett sådant beslut; jag fruktar, hvad värre är, att detta bekymmer skulle finnas vara befogadt, enär detta förslag kräver af landet uppoffringar, större än jag tror det i närvarande stund förmår att bära, dels i det kontanta anslag af omkring 29 millioner, hvilket är framställt såsom den siffra, som vore erforderlig för förslaget genomförande, dels och ännu mera i den förlorade arbetskraft, som genom de värnpligtiges öfningar skulle dragas från jordbruket och näringarne. Det är, såsom jag nyss yttrade, med ledsnad som jag icke kan gifva min röst till det Kongl. förslaget. Och då jag icke kan detta, kan jag naturligtvis ännu mindre gifva min röst åt något af de förslag, som blifvit framlagda, vare sig af det Särskilda Utskottet eller de olika reservanterne, hvilka samtliga gå löst på ungefär samma summa som Kongl. Maj:ts, men otvifvelaktigt innebära långt mindre garantier för ett godt och betryggande försvar. Må vara att den ena kalkylen icke har någon rätt att anses ofelbar mera än den andra, och att de siffror, som kunna vara riktiga i dag, icke äro det om ett eller annat år; men nekas kan dock icke, att de 29 millioner, som Kongl. Maj:t antagit vara den kostnad, som hans förslag skulle kräfva, hafva mera sannolikhet för sig att vara tillförlitliga, än de siffror, som en del af reservanterne framlagt; och dessa siffror gå dock upp till ungefär samma belopp som Kongl. Maj:ts; ty den skillnad på ett par millioner, som förefinnes, anser jag verkligen för ringa att vid

*J. andl. öfsva-
rets ordo andl.*
Forts.

detta tillfälle taga i beräkning. i synnerhet då Kongl. Maj:ts förslag. såsom jag redan framhållit, i öfrigt har så stora företräden framför de öfriga. Emellertid finnes otvifvelaktigt icke någon, åtminstone inom denna Kammare, som icke inser nödvändigheten af att någoting göres för att stärka vårt försvar. Jag hyser visserligen för min del den lifliga öfvertygelsen, att förrän vi — det Gud förbjude — genom ett krig blifvit tvungne till att underkasta oss bördan af försvarets byggande på den allmänna värnpligten, förr kommer landet aldrig att antaga ett försvar. fotadt på dessa grunder; och om således nu något skall göras för stärkande af vårt försvar. hvilket jag hoppas måtte komma att ske, då måste det ske genom förändring och utveckling af den gamla grund. på hvilken vi nu stå. Jag har visserligen många gånger hört. huru sakkunnige män yttrat — och jag betviflar icke sanningen häraf — att stora svårigheter skulle möta för en förändring af indelningsverket i tidsenlig riktning. Men utan svårigheter har heller ingen förestält sig att en sådan förändring skulle kunna ske; frågan är endast, om de äro öofvervinneliga. Jag för min del tror det icke. Emellertid lär det väl vara för tidigt att. innan Riksdagen hunnit en gång eller kanske mera än en gång uttala sig om ett förslag till härordning med den allmänna värnpligten såsom grund, komma fram med något tal om ett återgående till den gamla grunden. Det är dock bättre att icke alldeles hafva lemnat denna möjlighet ur sigte. Jag får därför, jemte det jag lifligt instämmer i det uttryck af tacksamhet, som ligger i det af Grefve Hamilton framställda förslaget till underdånig skrifvelse, tillika hos Herr Talmannen anhålla om proposition å den del af samma förslag, som innehåller en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, enär de ordalag, som der blifvit använda, icke göra det omöjligt, att den stam, som Grefve Hamilton ansett vara nödvändig, kan tagas lika väl från indelningsverket som från något annat håll. Den utesluter icke möjligheten, att denna stam kan uttagas genom lottning, om någon tror. hvilket jag tillåter mig betvifa, att ett sådant system kan komma att af Riksdagen antagas. Jag anhåller därför värdamt om proposition på följande beslut: "att Riksdagen, som fortfarande anser nödigt att kraftiga åtgärder vidtagas för försvarsväsendets stärkande och tidsenliga utveckling. anhåller underdånigst. att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande. huruvida icke detta kunde med mindre kostnad vinnas derigenom, att, jemte det de värnpligtige i allmänhet öfvades under en kortare tid än Kongl. Maj:ts nädiga förslag innehåller, en för härordningens fasthet nödig stamtrupp bereddes, som under ett visst antal år gjorde krigstjensten till yrke."

Herr Ekman, Carl: Det kan verkligen vara eguadt att väcka känslor af vemod, när man, såsom fallet är med mig, under loppet af ett par månader deltagit i arbetet inom det Särskilda Utskottet. utan att detta kunnat åstadkomma någon annan produkt af sin verksamhet än det föreliggande betänkandet. och när man

sedermere vid föredragningen af detta betänkande hos sådana åsikter uttalas inom denna Kammare, som i dag blifvit af åskillige talare här framställda. Men jag vågar dock hoppas, att det vid en närmare undersökning af denna fråga, hvars utgång nu synes så mörk och tveivelaktig, skall lyckas att åstadkomma den lösning deraf, som hvarje fosterlandsvän lifligt måste önska, eller att det betryggande försvar för vår sjelfständighet, som vi nu sakna, måtte genom en enig samverkan mellan regering och representation vinnas, och jag hyser denna förhoppning så mycket hellre, som, efter hvad vi alla kunna erinra oss, initiativet i denna fråga utgätt från den nuvarande representationen, hvilken vid sitt första sammanträde 1867 i en underdånig skrifvelse tillkännagaf sin uppfattning om otillräckligheten af det försvar, landet egde, och sin önskan att åtgärder måtte vidtagas, för att åstadkomma ett annat och starkare.

Det är utan tveivel riktigt, som den näst föregående talaren här har yttrat, att, ifall den härorganisation, det Kongl. förslaget innehåller, nu antoges, så skulle ett sådant Riksdagens beslut icke helsas inom landet med allmänt bifall. Jag tror också, att, om man 1873, när den till Kongl. Maj:t då aflättna skrifvelse beslutades, hade vetat hvilka offer för statskassan och hvilka personliga offer, som ett på den allmänna värnpligtens grund fullt ordnad försvar skulle kräva, mången som deltog i denna skrifvelse, skulle hafva besinnat sig och ställt sig i deras led, som på densamma yrkade afslag.

För min enskilda del är jag glad öfver att denna skrifvelse blef beslutad; ty den har åtminstone åstadkommit framläggandet från regeringens sida af en organisationsplan, bygd på den grund, som Riksdagen då förklarade sig anse vara den enda, på hvilken ett fullt betryggande försvar kunde byggas: och ju mera man tänker sig in i denna fråga, dess mera måste man komma till den uppfattningen, att det icke finnes någon annan grundval, på hvilken ett verkligt försvar kan byggas, än den allmänna värnpligten. Jag är derom fullt förvissad; den ståndpunkten är nu att anse såsom öfvervunnen, då vi trodde oss på grundvalen af stam och beväring kunna bilda ett verkligen betryggande försvar. Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet har i dag i ett anförande, som jag med stor glädje åhörde, påvisat omöjligheten af ett försvar på sådana grunder. En begränsad stam, åt hvilken man gifvit tillräcklig utbildning, men som icke kan lemna någon garanti för att den icke under krig, eller då den eljest behöfver användas, genom olyckliga förhållanden helt hastigt nedsjunka till en siffra, långt under det ursprungliga antalet, den kan ju icke på något sätt ersättas genom en beväring, som fått en högst ofullständig, snart sagdt ingen utbildning. Och har man gjort klart för sig, till hvilka olyckliga följder ett sådant förhållande kan leda, då måste man också erkänna sanningen af hvad Herr Krigsministern yttrade, och hvarå jag tror att det är allt skäl att fästa ett allvarligt afseende: då handla vi orätt mot våra söner, om vi tillerkänna dem rättigheten och af dem fordra pligten att

Landtförsvars-
rels ordnande.
(Forts.)

Landförsvars
ordnande.
(Forts.)

deltaga i landets försvar, utan att vi förut sökt att åt dem bereda den militariska utbildning, som är nödvändig, för att de med hopp om framgång skola kunna mota en fiende. Och en fiende, som vill gora något intrång på vår frihet och sjelfständighet, lär icke komma mot oss med så oofvade harmassor som dem, hvilka vi skulle vara nödsakade att skicka mot honom, om vår armé bestod af en stam, sådan några reservanter här tänkt sig den, bestående af några och tjugutusen man, och för öfrigt värnpligtige, som allenast fått tre månaders öfning. Vilja vi hafva ett försvar, som är för oss fullt betryggande, då måste vi också vilja medlen, så långt det ligger inom vår förmåga att åstadkomma dem. Det finnes naturligtvis en grans, utöfver hvilka våra ansträngningar icke kunna sträcka sig: och det enda jag beklagar, då vi nu behandla denna fråga, det är att frågan icke blifvit till Riksdagen på ett sådant sätt framlagd, att vi kunna göra oss klart reda för de offer såväl i kontanta anslag från statskassan som i personlig tjänstbarhet, som landet för detta ändamål kunde komma att få underkasta sig. En samvetsgrann utredning häraf är efter min uppfattning det första som bör åstadkommas. Sedan en sådan utredning blifvit gjord, kommer den andra frågan i ordningen, hvilken är den, huru man skall inom gränsen af de sålunda af statsmakterna godkända uppoffringarne inskrifva den bästa möjliga organisation. Då nu en sådan utredning i afseende på landets förmåga att bära uppoffringar för sitt försvar icke annu blifvit åstadkommen, så vill jag nu icke yttra mig om, huruvida de kostnader, som blifvit beräknade för en sådan organisation, som Kongl. Maj:ts förslag innehåller, äro för stora att af landet kunna bäras. För min enskilda del vill jag dock säga, att jag icke tror, att det öfverstiger landets förmåga att bära så stora uppoffringar. En aktad talare midt emot mig har i dag framhållit, huruledes ett på allmän värnpligt grundadt, fullständigt ordnadt försvar, hvilket i ett annat land är gällande, inom detta land ansetts så tryckande för industri och näringar, att det måhända kan blifva nödvändigt att af sådan anledning ofvergifva eller förändra detsamma. Den organisation, som blifvit oss föreslagen, fordrar dock på långt när icke sådana uppoffringar, som i det af honom åsyftade landet är fallet. Då här blifvit sagdt, att industrien skulle äfven af det nu framlagda förslaget komma att tryckas alltför hårdt, eller att det åtminstone finnes anledning att befara något sådant, så kan jag naturligtvis, om jag derpå vill svara, icke tala i någon annans namn än mitt eget. Men då min verksamhet just är en industriidkares verksamhet, och kanske efter våra förhållanden icke så obetydlig, så ber jag att få uttala den åsigten, att jag tror det ligger alla industri- och näringsidkare varmt om hjertat, att vi en gång må få denna fråga om ordnandet af vårt försvar så nöjaktigt löst, att vi kunna hysa en fast förhoppning att, om vår frihet hotas, kunna med utsigt till framgång värna oss och bibehålla vår ställning såsom ett sjelfständigt folk, och att därför helt visst antalet af de industriidkare och näringsmän, som skulle vägra att för sådant ändamål göra uppoffringar, skall

en gång, då frågan blifvit fullt utredd och beslutet skall fattas. *Landt försvars-
rets ordnande*
(Forts.)

Jag har forut här yttrat, att det varit för mig kärt att höra Chefen för Landt försvars-departementet uppträda på ett sådant sätt, som han här i dag har gjort. Jag söker deri en borgen för den förhoppning, som jag vill för min del ställa till regeringen, att denna landets viktigaste fråga tages på ett sådant sätt om hand, att den icke längre, än som är nödigt, behöfver blifva en olöst fråga; och jag tror för min del, att det var lyckligt att 1873 års Riksdags beslut blef fattadt, ty när åsigtorna i en upplyst Kammare, sådan som denna, kunna vexla så mycket som öfverläggningen i dag har visat, är det icke underligt, att åsigtorna i landet bland dem, som stå utanför och som icke äro i tillfälle att på de goda skäl, som kunna anföras, pröfva den föreliggande frågan, också skola vara mycket vexlande. I synnerhet som den nuvarande härorganisationen i sig sjelf icke är annat än en grundskatt, är det derfore mycket lämpligt, att de båda frågorna om grundskatternas aflyttande och ordnandet af försvaret blifvit med hvarandra förenade.

Hvad nu det Kongl. förslaget angår, är det byggt på grunden af de åsikter, som svenska Riksdagen sjelf uttalat, då all friköpning vid utgörandet af beväringsskyldigheten afskaffades; det borde vara *för alla en lika rättighet* och en pligt att i händelse af behof kunna värna fosterlandet; men vid tillämpningen af denna i och för sig vackra grundsats, tror jag, att man, likasom vid tillämpningen af hvar och en annan grundsats, som är af den beskaffenhet, att den icke ovilkorligen måste till alla sina delar utkrävas, har haft att se till, hvilka svarigheter, som dermed följa. Då har det för mig synt, som om det vore önskvärdt, i fall man kunde på något sätt åstadkomma ett försvar, hvilket med bibehållande af den organisation i afseende på indelning i särskilda truppafdelningar, som det Kongl. förslaget innehåller, kunde åstadkomma samma styrka som efter det Kongl. förslaget erfordras för härens första mobilisering, utan att alla de värnpligtige behöfva uttagas. Det har varit under sådan förutsättning, som det förslag inom Utskottet blifvit framställt, hvilket innefattas i den af Friherre Stjernblad och mig afgifna reservation, och det visar sig verkligen, att på det sätt, genom uttagande bland de värnpligtiges första årsklass af endast 12,000 man, man kommer derhän, att man kan åstadkomma en truppstyrka lika stor, som den Kongl. Maj:t har velat påräkna för den första mobiliseringen. Det är ju alldeles gifvet, att, när icke alla öfvas lika, man har ett antal af linien och landtvärnet, som icke har fått den öfning, hvilken skulle kunnat komma den till del efter detta förslag, och som utgöres af sådana värnpligtige, som endast hafva tre månaders öfning; men jag tror, att det vore redan ett vackert steg framåt, om man kunde komma derhän, att man, i händelse af krig, vore i tillfälle att sätta upp en styrka af cirka 76,000 man, väl öfvade. Dessutom har man då alltid att ytterligare anlita i händelse af behof, de värnpligtige, som endast erhållit tre månaders öfning; men jag får öppet bekänna, att min förhoppning har varit

Landförsvar-
rets ordnad
(Forts)

den att om en organisation blir antagen, bygd på denna grund, det icke skulle droja länge, förr än man kunde slippa helt och hållet denna mindre del af de värnpligtige, som nu efter förslaget endast skulle erhålla tre månaders öfning. Det är enligt min åsigt, en öfning så liten att, om behöfvat att i försvaret använda dessa värnpligtige icke inträder förr än ett eller annat år, efter det öfningen blifvit genomgången, föga finnes i behall af densamma, och då äro de att betrakta som en del af de värnpligtige, hvilka icke fått den utbildning, att de böra föras emot en fiende. Förslaget lemnar således visserligen på detta sätt ett mindre antal öfvade än det Kongl. förslaget; men det lemnar i alla fall ett ganska betydligt antal trupper utöfver hvad den nuvarande organisationen erbjuder, och såsom ett första steg tror jag, att det vore fullt nöjaktigt. Man vunno derigenom vidare, att man kom i tillämpningen af *lottningen*, hvilken, huru förhatlig den än må förefalla en och annan — och jag har hört en talare här uppträda och förkasta densamma — likväl, enligt min åsigt, är den enda riktiga grund för uttagande af de värnpligtige; ty sedan man gjort upp för sig, huru stort antal trupper man behöfver, måste det vara förenadt med en stor misshushållning för statskassan att öfva flere, än som behöfves, för att bilda armén efter den en gång bestämda sammansättningen; liksom det blir en större tunga för de värnpligtige om hela åldersklassen skall uttagas, än om man uttager blott så stor del, som behöfves. Vidare är, enligt min åsigt, det Kongl. förslaget behäftadt med ett annat fel, som ligger deri, att, då åldersklasserna kunna ganska betydligt vexla, och det ena året öfverstiga det andra med ett eller annat tusen man, det möter ganska stora svårigheter i afseende a uppförandet af kaserner för att rymma detta antal. Emellertid är den organisation, som desse af mig omnämnda reservanter tänkt sig, visst icke heller mogen för att blifva antagen. Likasom det blifvit sagdt, att ett antagande af det Kongl. förslaget skulle i närvarande ögonblick icke helsas med bifall i landet, likaså gerna tillstår jag, ehuru jag har deltagit i denna reservation, att jag icke tror, att ett antagande af densamma skulle helsas med bifall. Jag vill icke ens för närvarande yrka bifall till denna reservation. Men då jag tror, att den största vinsten, som kan hemtas deraf att det Kongl. förslaget blifvit framlagdt till Riksdagens granskning, ligger deri, att folket får tanke på hvad som fördras för att erhålla ett fullt betryggande försvar, och i hvad mån landet kan underkasta sig de uppoffringar, som för detta ändamål erfordras, har jag ansett det vara klokt och rätt, att den åsigt, som jag hyser om olämpligheten af *allas lika öfning* och att man deremot i stället borde antaga en sådan tillämpning af värnpligten, att icke flere af de värnpligtige uttagas, för att underkastas öfning, än som för behöfvat erfordras, äfven blifvit framställd, på det att under den tid, som åtgår för att meningarne i landet skola kunna hinna att ena sig om denna viktiga fråga, äfven en sådan organisation som denna må blifva föremål för allmän uppmärksamhet och eftertanke.

Sedan jag nu varit i tillfälle att på detta sätt under öfverläggningen gifva det stöd åt en reservation, i hvilken jag deltagit, som jag önskat skola komma densamma till del, och således icke kommer att anhålla om proposition på bifall till densamma, vill jag icke för närvarande framställa något annat yrkande; men jag tror, att det rättaste för närvarande vore, att det Kongl. förslaget, sådant som det nu föreligger, måtte komma att underkastas en ny pröfning af regeringen och att dervid en behörig uppmärksamhet måtte egnas åt alla de framställningar af olika slag, som under öfverläggningen inom Riksdagen blifvit gjorda; och jag hyser för öfrigt den förhoppning, att behandlingen af denna fråga vid Riksdagen skall på den allmänna meningen i landet komma att utöfva ett sådant inflytande att, när sedermera en ny proposition i detta ämne från regeringen framlägges, bygd på grunden af allmän värnpligt — den enda grund, på hvilken vårt försvar numera kan byggas — vi då kunna vänta en nöjaktig lösning af frågan.

Den vidare öfverläggningen uppsköts till eftermiddagens sammanträde.

Anmäldes och bordlades Sammansatta Bevillnings- och Lag-Utskottets betänkande

N:o 2, i anledning af väckt förslag om frihet i vissa fall från stämpelpappersafgift vid lagfart af testamenterad fast egendom;

äfvensom Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 8, i anledning af väckt förslag om revision af gällande föreskrifter rörande eder;

N:o 9, i anledning af väckt fråga om bestämmande af viss tid för folkskolelärarejänsterns af- och tillträdande; samt

N:o 10, i anledning af Andra Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 19, angående försäljning af sprit- och etherhaltiga vätskor.

Kammaren åtskildes klockan $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem

O. Brakel.